

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»
ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В
УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Міжнародні економічні відносини
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи МЕВ– 41
Ковердюк Яна Валеріївна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Галазюк Наталія Миколаївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2026 р.
Гарант освітньої програми:
д.е.н., професор
Лютак Олена Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2026 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра міжнародних економічних відносин

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 29 Міжнародні відносини

Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини

Освітня програма: Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин _____ к.е.н., доцент Олена БАУЛА

« _____ » _____ 2026 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ковердюк Яні Валеріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: Трансформації світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін.
Керівник роботи: к.е.н., доцент Галазюк Наталія Миколаївна
затверджені наказом закладу вищої освіти від «31» грудня 2025 року № 545/01-02
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «03» червня 2026р.
3. Вихідні дані до роботи: роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, що висвітлюють теоретичні та практичні аспекти трансформації світової торгівлі в умовах глобальних змін, навчальні посібники з міжнародної торгівлі, офіційні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, аналітичні звіти профільних інституцій з питань розвитку міжнародної торгівлі.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити): ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН. 1.1. Економічна сутність та основи функціонування світової торгівлі. 1.2. Сучасні форми та структура світової торгівлі товарами в глобальних умовах. 1.3. Вплив глобалізаційних процесів на трансформацію світової торгівлі товарами. РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН. 2.1. Тенденції розвитку світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін. 2.2. Аналіз цифровізації світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін. 2.3. Оцінка сучасного стану зовнішньої торгівлі України в умовах глобальних змін. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.
5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу: Лист 1. Мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження. Лист 2. Ключові фактори розвитку та основні аспекти реалізації світової торгівлі. Лист 3. Систематизація форм світової торгівлі за основними критеріями. Лист 4. Географічна та товарна структура світової торгівлі. Лист 5. Основні фактори трансформації світової торгівлі. Лист 6. Динаміка світового експорту та імпорту товарів за період 2015-2024р.р., трлн. дол. США. Лист 7. Експорт та імпорт товарів за групами країн у 2015–2024 рр., трлн. дол. США. Лист 8. Провідні веб-сайти роздрібною торгівлі у світі за середньомісячною відвідуваністю у 2025 році. Лист 9. Позитивні та негативні впливи цифровізації світової торгівлі. Лист 10. Показники зовнішньої торгівлі України за період 2020–2024 рр., млн дол.

США. Лист 11. Динаміка імпорту та експорту товарів в розрізі країн за період 2020-2025р.р.
млн. євро. Лист 12. Висновки та пропозиції.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	доцент Галазюк Н.М.		
<i>Аналітичний розділ</i>	доцент Галазюк Н.М.		
<i>Висновки та пропозиції</i>	доцент Галазюк Н.М.		
<i>Нормоконтроль</i>	доцент Галазюк Н.М.		

7. Дата видачі завдання 31.12.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 25.12.2025</i>	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної теми</i>	<i>до 16.01.2026</i>	<i>виконано</i>
3	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 14.02.2026</i>	<i>виконано</i>
4	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 14.03.2026</i>	<i>виконано</i>
5	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 11.04.2026</i>	<i>виконано</i>
6	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.04.2026</i>	<i>виконано</i>
7	<i>Формування додатків</i>	<i>до 02.05.2026</i>	<i>виконано</i>
8	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 09.05.2026</i>	<i>виконано</i>
9	<i>Попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра</i>	<i>до 16.05.2026</i>	<i>виконано</i>
10	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 23.05.2026</i>	<i>виконано</i>
11	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 02.06.2026</i>	<i>виконано</i>
12	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 03.06.2026</i>	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Ковердюк Я.В.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

Галазюк Н.М.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Ковердюк Я.В. Трансформації світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін. Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2026.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел.

У кваліфікаційній роботі бакалавра досліджено теоретико-методологічні засади розвитку світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін, а саме: розкрито сутність та основні умови функціонування світової торгівлі; розглянуто сучасні форми та структуру світової торгівлі товарами в глобальних умовах; обґрунтовано вплив глобалізаційних процесів на трансформацію світової торгівлі товарами. Проведено аналіз сучасних тенденцій трансформації світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін, зокрема: проаналізовано основні тенденції розвитку світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін; оцінено роль цифрових технологій на трансформацію світової торгівлі в умовах глобальних змін; здійснено моніторинг сучасного стану зовнішньої торгівлі України в умовах глобальних змін.

Метою бакалаврської роботи є дослідження теоретичних засад і сучасних тенденцій трансформації світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін, а також аналіз впливу глобалізаційних процесів і цифровізації на розвиток міжнародних торговельних відносин та зовнішньої торгівлі України.

Об'єктом дослідження є світова торгівля товарами в умовах сучасних глобальних трансформацій.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційно-економічні та сучасні тенденції трансформації світової торгівлі товарами під впливом глобалізації, цифровізації та змін у міжнародному економічному середовищі.

Для дослідження визначеної проблематики було використано наступні методи дослідження: методи аналізу та синтезу, порівняння, систематизації, статистичного аналізу, графічний метод, а також методи узагальнення та прогнозування. Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, статистичні матеріали міжнародних організацій, зокрема Світової організації торгівлі, Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), Світового банку, а також аналітичні та статистичні джерела з питань розвитку міжнародної торгівлі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання проведеного аналізу та сформульованих висновків для подальшого дослідження процесів трансформації світової торгівлі, оцінки сучасних тенденцій міжнародного товарообігу та формування ефективної зовнішньоекономічної політики в умовах глобальних змін.

Ключові слова: світова торгівля, експорт, імпорт, глобалізація, цифровізація, електронна комерція, географічна структура, товарна структура.

ANNOTATION

Koverdyuk Ya.V. Transformations of world trade in goods in the context of global changes. Manuscript.

Bachelor's qualification work OP "International Economic Relations" specialty 292 International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2026.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, two chapters, conclusions and proposals, a list of sources used.

The bachelor's qualification work explores the theoretical and methodological principles of the development of world trade in goods in the context of global changes, namely: the essence and basic conditions for the functioning of world trade are revealed; modern forms and structure of world trade in goods in global conditions are considered; the impact of globalization processes on the transformation of world trade in goods is substantiated. An analysis of modern trends in the transformation of world trade in goods in the context of global changes is carried out, in particular: the main trends in the development of world trade in goods in the context of global changes are analyzed; the role of digital technologies in the transformation of world trade in the context of global changes is assessed; The current state of Ukraine's foreign trade in the context of global changes was monitored.

The purpose of the bachelor's thesis is to study the theoretical foundations and modern trends in the transformation of world trade in goods in the context of global changes, as well as to analyze the impact of globalization processes and digitalization on the development of international trade relations and foreign trade of Ukraine.

The object of the study is world trade in goods in the context of modern global transformations.

The subject of the study is theoretical, organizational-economic and modern trends in the transformation of world trade in goods under the influence of globalization, digitalization and changes in the international economic environment.

The following research methods were used to study the identified issues: methods of analysis and synthesis, comparison, systematization, statistical analysis, graphical method, as well as methods of generalization and forecasting. The information base of the study is scientific works of domestic and foreign scientists, statistical materials of international organizations, in particular the World Trade Organization, the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), the World Bank, as well as analytical and statistical sources on the development of international trade.

The practical significance of the results obtained lies in the possibility of using the analysis and formulated conclusions for further research into the processes of transformation of world trade, assessment of current trends in international trade and formation of effective foreign economic policy in the context of global changes.

Keywords: world trade, export, import, globalization, digitalization, e-commerce, geographical structure, commodity structure.

ЗМІСТ

	7
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН	11
1.1. Економічна сутність та основи функціонування світової торгівлі	11
1.2. Сучасні форми та структура світової торгівлі товарами в глобальних умовах	17
1.3. Вплив глобалізаційних процесів на трансформацію світової торгівлі товарами	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН	27
2.1. Тенденції розвитку світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін	27
2.2. Аналіз цифровізації світової торгівлі та розвитку міжнародної електронної комерції в глобальних умовах	35
2.3. Оцінка сучасного стану зовнішньої торгівлі України в умовах глобальних змін	41
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	56

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

ЄС	Європейський Союз
МЕВ	Міжнародні економічні відносини
МПП	Міжнародний поділ праці
СОТ	Світова організація торгівлі
ВВП	Валовий внутрішній продукт
НТП	Науково-технічний прогрес
США	Сполучені Штати Америки
СП	Спільне підприємництво
ТНК	Транснаціональні корпорації
ІКТ	Інформаційно-комунікаційні технології
СНД	Співдружність Незалежних Держав

ВСТУП

Світова торгівля товарами є однією з ключових форм міжнародних економічних відносин та важливим чинником розвитку глобальної економіки. В умовах посилення глобалізаційних процесів, стрімкого розвитку ІКТ, цифровізації економіки, регіональної інтеграції та трансформації міжнародних виробничих ланцюгів світова торгівля зазнає суттєвих змін. Сучасні глобальні виклики, серед яких пандемія COVID-19, геополітична нестабільність, енергетичні кризи, торговельні та військові конфлікти, трансформація логістичних систем, суттєво впливають на структуру, динаміку та географію міжнародного товарообігу.

У сучасних умовах світова торгівля виступає не лише механізмом міжнародного обміну товарами, а й важливим інструментом забезпечення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національних економік та інтеграції країн у світове господарство. Особливої актуальності набувають питання цифровізації міжнародної торгівлі, розвитку електронної комерції, функціонування глобальних ланцюгів створення доданої вартості та посилення ролі транснаціональних корпорацій у світових торговельних процесах.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу сучасних трансформацій світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін, визначення основних тенденцій її розвитку та оцінки впливу глобалізаційних процесів на міжнародний товарообіг.

Проблеми розвитку та трансформації світової торгівлі активно досліджувалися у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Теоретичні засади світової торгівлі та її роль у системі міжнародних економічних відносин розглядали С. Бестужева, А. Задоя, М. Ковбатюк, Г. Ковбатюк та В. Шкляр. Питання глобалізації та міжнародної економічної інтеграції досліджували О. Плахотнік, А. Павленко, Н. Антипенко, Н. Почерніна та Д. Васильківський. Значну увагу цифровізації світової торгівлі, розвитку електронної комерції та

впливу цифрових технологій на міжнародний товарообіг приділили О. Гамова, К. Сенькіна, Н. Третяк, Л. Смолій та В. Костюк. Водночас сучасні глобальні зміни, геополітична нестабільність, пандемія COVID-19 та трансформація глобальних ланцюгів постачання формують нові виклики для світової торгівлі. Саме тому питання трансформації міжнародної торгівлі товарами в умовах глобальних змін потребують подальшого наукового осмислення та комплексного аналізу.

Метою бакалаврської роботи є дослідження теоретичних засад і сучасних тенденцій трансформації світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін, а також аналіз впливу глобалізаційних процесів і цифровізації на розвиток міжнародних торговельних відносин та зовнішньої торгівлі України.

Виходячи з мети дослідження, в бакалаврській роботі поставлено наступні завдання:

- розкрити сутність та дослідити основні умови функціонування світової торгівлі;
- охарактеризувати сучасні форми та структуру світової торгівлі товарами в глобальних умовах;
- з'ясувати роль та вплив глобалізаційних процесів на трансформацію світової торгівлі товарами;
- проаналізувати основні тенденції розвитку світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін;
- визначити вплив цифрових технологій на трансформацію світової торгівлі в умовах глобальних змін;
- оцінити сучасний стан зовнішньої торгівлі України в умовах глобальних змін.

Об'єктом дослідження є світова торгівля товарами в умовах сучасних глобальних трансформацій.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційно-економічні та сучасні тенденції трансформації світової торгівлі товарами під впливом глобалізації, цифровізації та змін у міжнародному економічному середовищі.

Для досягнення мети та вирішення основних завдань кваліфікаційної роботи було використано низку загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Зокрема, методи аналізу та синтезу, порівняння, систематизації, статистичного аналізу, графічний метод, а також методи узагальнення та прогнозування. Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, статистичні матеріали міжнародних організацій, зокрема Світової організації торгівлі (WTO), Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), Світового банку, а також аналітичні та статистичні джерела з питань розвитку міжнародної торгівлі.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні теоретичних засад функціонування та розвитку світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін. У роботі узагальнено сучасні наукові підходи до визначення сутності, форм і структури світової торгівлі, а також систематизовано основні фактори трансформації міжнародного товарообігу. Проведене дослідження дозволяє розширити наукове розуміння впливу глобалізаційних процесів, цифровізації, регіоналізації, діяльності транснаціональних корпорацій та глобальних криз на розвиток міжнародної торгівлі товарами.

Теоретичні положення та узагальнення, сформульовані у роботі, можуть бути використані для подальших наукових досліджень у сфері міжнародних економічних відносин, глобальної економіки та світової торгівлі. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання проведеного аналізу та сформульованих висновків для подальшого дослідження процесів трансформації світової торгівлі, оцінки сучасних тенденцій міжнародного товарообігу та формування ефективної зовнішньоекономічної політики в умовах глобальних змін.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені на V Студентському науковому семінарі «Міжнародні економічні відносини в контексті викликів і загроз XXI століття». Луцьк 2026.

Дипломна кваліфікаційна робота складається з вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

1.1. Економічна сутність та основи функціонування світової торгівлі

Світова торгівля є історично першою та займає центральне місце в системі міжнародних економічних відносин, а також є важливим фактором розвитку світового господарства. Саме світова торгівля зародилася на основі МПП та історично сформувалася як система економічних зв'язків між країнами щодо обміну товарами та послугами. Подальший її розвиток значною мірою був зумовлений впливом науково-технічної революції, яка стала ключовим чинником розширення міжнародного товарообміну. У результаті цього світова торгівля перетворилася на центральний елемент системи світогосподарських зв'язків, об'єднуючи практично всі країни світу в єдину міжнародну економічну систему. «Вона виступає кількісним виразом міжнародного поділу праці, переваги якого пов'язані з підвищенням ефективності виробництва, зниженням витрат і пошуком найкращого задоволення економічних інтересів» [1, с. 41].

Впродовж свого історичного розвитку світова торгівля як одна із основних форм МЄВ пройшла шлях від окремих, випадкових зовнішньоторговельних операцій до масштабної довготривалої торговельно-економічної співпраці. Особливості сучасного етапу міжнародної торгівлі розкриваються через аналіз її довгострокових тенденцій, форм і методів. Світова торгівля також слугує важливим інструментом, за допомогою якого держави забезпечують розвиток національної економіки, підвищують продуктивність праці та ефективніше використовують наявні ресурси.

Світова торгівля відіграє провідну роль у розвитку світової економічної системи. Насамперед вона сприяє раціональному розподілу ресурсів між

країнами та регіонами, забезпечуючи більш повне використання їх виробничого потенціалу. Завдяки міжнародному обміну держави отримують доступ до товарів і послуг, виробництво яких є економічно неефективним або неможливим у межах національної економіки.

На наш погляд, світову торгівлю варто розглядати, як один із важливих інструментів, за допомогою якого держави можуть розвивати кваліфікацію національної економіки, нарощувати показники продуктивності праці та ефективно використовувати свої наявні ресурси. У світовій торгівлі беруть активну участь суб'єкти міжнародного публічного та приватного права, зокрема держави та їхні утворення, міжурядові інституції, нації, що виборють незалежність, а також юридичні та фізичні особи-підприємці.

«Роль зовнішньої торгівлі як одного з ключових факторів економічного розвитку країни доведена на теоретичному й емпіричному рівнях і визнана значною кількістю дослідників. Торгові потоки між країнами визначаються множиною різних чинників як економічного, природного, так і політичного характеру» [2].

З огляду на це, доцільним є більш детальний розгляд сутності світової торгівлі як економічної категорії та її змістовного наповнення. Світову торгівлю, слід розглядати, як «сукупність зовнішньої торгівлі країн світової співдружності. Темпи її зростання набагато вищі, ніж темпи зростання промислового виробництва. Вони відображають загальносвітові тенденції поглиблення суспільного поділу праці, спеціалізації та кооперації виробництва» [3]. Як бачимо, для світової торгівлі характерною рисою є тенденція до поглиблення взаємозалежності країн світового господарства.

Світову торгівлю в класичному розумінні розглядають як систему економічних відносин між країнами, що виникають у процесі обміну товарами та послугами. Вона передбачає оплачуване вивезення продукції за кордон, тобто експорт і ввезення її з інших держав у вигляді імпорту. Завдяки цьому країни можуть отримувати необхідні ресурси, розширювати ринки збуту та ефективніше використовувати власні можливості.

За своєю природою світова торгівля є складною соціально-економічною категорією, оскільки охоплює не лише економічні процеси, а й впливає на політику, міжнародні відносини та розвиток суспільства. Її можна розглядати з двох основних позицій. З операційної точки зору, як сукупність конкретних торговельних операцій через експорт та імпорт, які здійснюють країни. З державно-політичної, як сферу, у якій держави формують торговельну політику, укладають міжнародні угоди та регулюють зовнішньоекономічну діяльність.

У такому контексті слід зазначити, що світова торгівля реалізується через свої базові елементи – експорт та імпорт товарів і послуг. Для її комплексного аналізу використовують систему показників, серед яких важливе місце посідають рівень експорту, рівень імпорту, а також структура експорту та імпорту. Вони дозволяють комплексно оцінити ступінь залученості національної економіки до міжнародного обміну, що узагальнено представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. – Елементи світової торгівлі та їх характеристика

Елементи світової торгівлі	Економічна сутність	Показник/характеристика
Обсяг експорту	Вивезення товарів і послуг	Частка експорту у ВВП; показує відкритість економіки
Обсяг імпорту	Ввезення товарів і послуг	Частка імпорту у ВВП; визначає імпортозалежність
Рівень експорту	Інтенсивність експорту	Експорт/ВВП; оцінка ролі країни у світовій торгівлі
Рівень імпорту	Інтенсивність імпорту	Імпорт/ВВП; оцінка залежності від зовнішніх товарів
Структура експорту	Склад експорту	Частка товарних груп; визначає спеціалізацію країни
Структура імпорту	Склад імпорту	Частка товарних груп; показує потреби економіки

Джерело: складено за: [2].

Елементи світової торгівлі є взаємопов'язаною системою показників, що відображають основні параметри участі країн у міжнародному обміні товарами та послугами. Процеси глобалізації світової економіки, а також поглиблення вертикальної спеціалізації окремих країн у МПП, разом із прагненням держав забезпечити стабільні джерела ресурсів для економічного зростання, упродовж останніх років суттєво трансформували структуру та напрями світових торговельних потоків. Це проявляється у зміні географії експорту та імпорту, посиленні ролі нових ринків і формуванні складніших ланцюгів доданої вартості. У широкому розумінні світова торгівля впливає на структуру міжнародних ринків товарів та послуг, визначає конкурентні переваги країн та сприяє глобальній спеціалізації виробництва. Кожна країна світу займає певні нішу в системі світового господарства, що відповідає рівню розвитку її галузей промисловості, інноваційного потенціалу, ресурсної бази та інституційної спроможності. Як наслідок світова торгівля забезпечує не лише виконання своєї головної функції – обміну, а й виступає, як основний механізм міжнародної кооперації, що сприяє забезпеченню міжнародної конкурентоспроможності національних економік та підтримує баланс між захистом національних інтересів та процесами інтеграції.

Глобалізаційні процеси є об'єктивними, і водночас досить складними, комплексними та суперечливими явищами, які сприяють і зміцнюють співпрацю і посилюють конкуренції. Варто зауважити, що активне розширення мережі міжнародних торговельних об'єднань, укладання багатосторонніх і двосторонніх угод про вільну торгівлю, а також розвиток інституцій глобального регулювання, зокрема СОТ, сприяють поглибленню економічної взаємодії між державами, що в свою чергу, відкриває нові можливості для зростання, підвищення конкурентоспроможності та доступу до ширших ринків збуту.

Сучасна динаміка світової торгівлі обумовлюється низкою взаємопов'язаних чинників основними (Рис. 1.1).

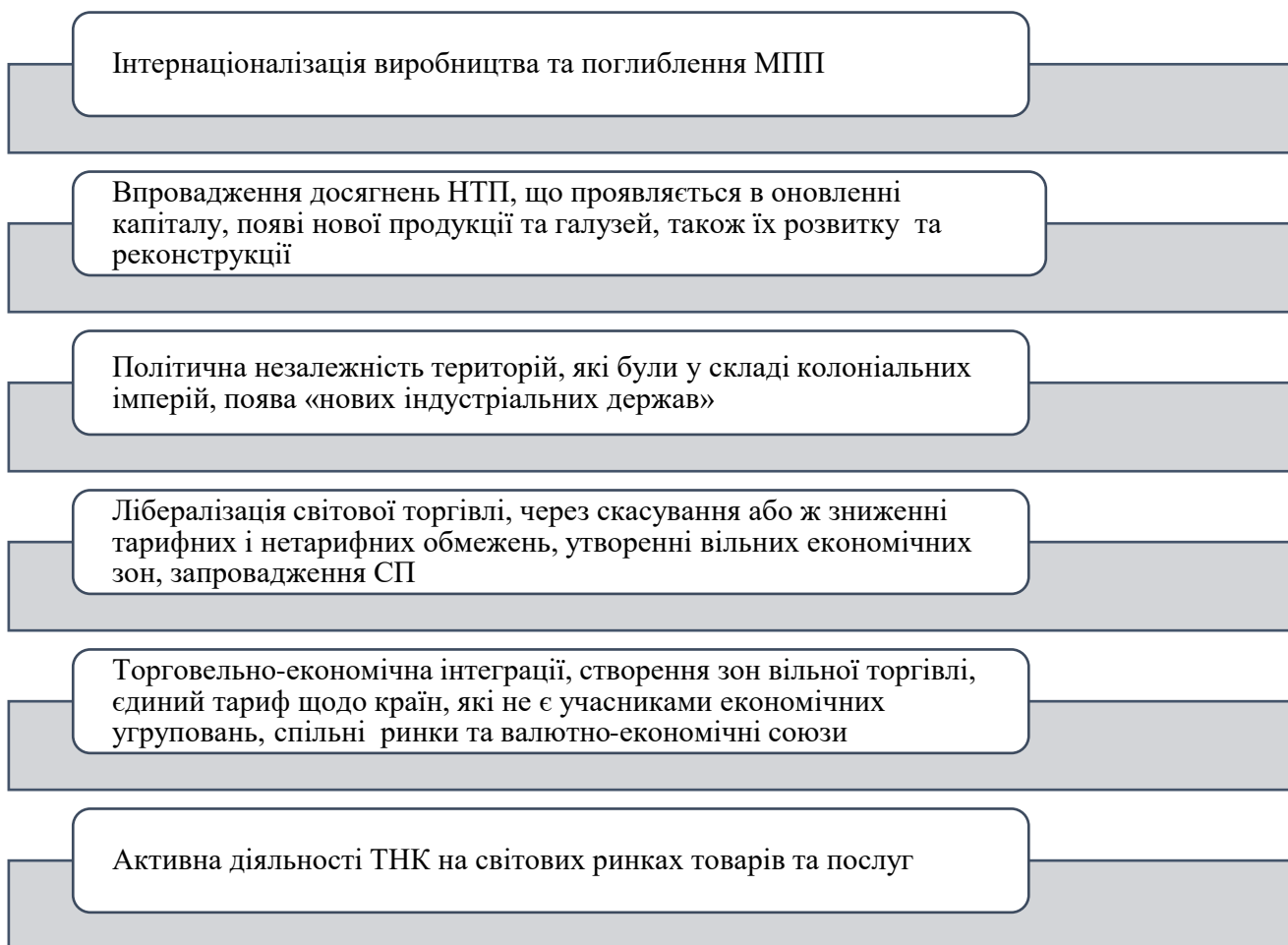

Рисунок 1.1. Ключові фактори розвитку світової торгівлі

Джерело: складено за [4, с. 34].

Як бачимо, розвиток світової торгівлі зумовлений сукупністю взаємопов'язаних чинників, серед яких ключову роль відіграють інтернаціоналізація виробництва, НТП, лібералізація торговельної політики, економічна інтеграція та активізація діяльності ТНК. Під впливом цих процесів відбувається формування та формування структури світового товарообігу, поглиблюється взаємозалежність національних економік, а тим самими розширюються масштаби міжнародного обміну товарами та послугами.

У сучасних умовах розвитку міжнародних економічних відносин значного поширення набувають різноманітні форми організації світової торгівлі. Сутність основних форм світової торгівлі, доцільно характеризувати

через діалектичну двоаспектність, а саме економічний та організаційний зміст (Рис. 1.2).

Рисунок 1.2. Основні аспекти реалізації світової торгівлі

Джерело: складено за [5, с. 396].

Слід зауважити, що світова торгівля стимулює економічний розвиток країн світу шляхом «розширення ринків, сприяння спеціалізації та сприяння глобальній інтеграції. Це дозволяє країнам використовувати ширшу клієнтську базу, підвищувати ефективність за допомогою спеціалізації та брати участь у глобальних ланцюжках створення вартості» [6].

Однією із ключових переваг світової торгівлі товарами та послугами для країни є можливість використання попиту споживачів у всьому світі, і це створює широкі можливості для бізнесу, з точки зору розширення обсягів виробництва, сприяння зменшення суми загальних витрат та економії на масштабі, стимулювання інновацій для забезпечення різноманітних споживчих потреб глобальних ринків товарів та послуг.

Отже, світова торгівля є ключовим елементом міжнародних економічних відносин, що забезпечує обмін товарами та послугами між країнами і сприяє

розвитку світового господарства. Вона сформувалася на основі міжнародного поділу праці та зазнала значного впливу науково-технічного прогресу, що розширив масштаби міжнародного обміну. У сучасних умовах світова торгівля виступає важливим інструментом економічного зростання, підвищення продуктивності та ефективного використання ресурсів. Вона сприяє раціональному розподілу виробничих факторів і забезпечує доступ країн до необхідних товарів і послуг. Разом із глобалізацією посилюється взаємозалежність національних економік, розширюються торговельні зв'язки відкриваються нові можливості для розвитку і міжнародної співпраці.

1.2. Сучасні форми та структура світової торгівлі товарами в глобальних умовах

Світова торгівля є одним із важливих елементів глобальної економічної системи, що сприяє розвитку міжнародних економічних відносин країн з приводу обміну товарами та послугами, а також забезпечує економічне зростання та покращення рівня життя населення. У зв'язку із зростанням темпів глобалізаційних процесів та швидких темпів НТП впродовж останніх років міжнародні торговельні відносини зазнають постійних трансформацій, що проявляються у зміні їх форм, механізмів і структури.

У зв'язку з цими змінами виникає необхідність глибшого теоретичного осмислення сучасних форм міжнародної торгівлі та їх чіткого визначення. З позицій системного підходу форму міжнародної торгівлі доцільно розглядати як відносно стійку та інституціоналізовану систему організації транскордонного обміну товарами, послугами й результатами інтелектуальної діяльності. Така система характеризується специфічним поєднанням економічних, організаційних і правових складових, що визначають особливості її функціонування в сучасних умовах.

Разом із тим, для більш повного розуміння сутності цього явища доцільно розмежовувати його тлумачення у вузькому та широкому значеннях. У вузькому розумінні форми світової торгівлі, слід розглядати, конкретний інструмент або механізм за допомогою якого резиденти різних країн укладають торговельні угоди, тобто відображує практичний рівень реалізації міжнародних операцій. Для даного підходу основними характерними рисами є: нормативна визначеність, юридична чіткість, здійснення мінімум витрат і ризиків, а також можливість точного статистичного обліку. Як бачимо, відповідно, вузьке трактування форм світової торгівлі описує операційне тлумачення даної категорії на мікрорівні, тобто на рівні окремих суб'єктів господарювання.

Натомість у широкому розумінні поняття «форма міжнародної торгівлі» слід розглядати, як комплексну інституційну, соціально-економічну систему, яка забезпечує організацію світового товарообміну. Вона охоплює сукупність усіх складових, що структурують, врегульовують і забезпечують здійснення міжнародних торговельних угод у глобальному економічному середовищі. Отож, слід відмітити, що «компонентами широкого тлумачення є організаційно-економічна, інституційно-правова, технологічна та фінансова форма міжнародного обміну товарами, послугами та результатами інтелектуальної діяльності» [7, с.41]. Кожна з цих форм виконує свою специфічну функцію з точки зору забезпечення ефективності міжнародних торговельних процесів, а саме:

- організаційно-економічна форма охоплює способи та моделі здійснення зовнішньоторговельних операцій між суб'єктами господарювання різних країн. Вона включає традиційні експортно-імпортні операції, зустрічну торгівлю, коопераційні поставки, а також діяльність транснаціональних корпорацій. Слід зауважити, що саме ця форма визначає практичний механізм, який забезпечує рух товарів і послуг на міжнародному рівні та відображає реальні господарські зв'язки між учасниками світових товарних ринків;

- інституційно-правова форма врегульовує правила функціонування світової торгівлі через дотримання та виконання міжнародних угод, конвенцій,

норм СОТ, а також національного торговельного законодавства. Дана форма повинна гарантувати та забезпечувати правову визначеність, захист інтересів усіх учасників зовнішньоекономічної діяльності та створювати передбачувані умови для розвитку міжнародного обміну. Провідну роль тут відіграють торговельні режими, митні правила та механізми врегулювання торговельних спорів;

- технологічна форма відображає ступінь впливу НТП на організацію світової торгівлі, дана форма міжнародного обміну здійснюється за рахунок використання цифрових платформ, електронної комерції, автоматизованих логістичних систем, блокчейн-технологій та сучасних засобів комунікації. Саме завдяки технологічному розвитку істотно скоротилися витрати на здійснення торговельних операцій, прискорився обмін інформацією та зріс рівень прозорості на світових ринках;

- фінансова форма міжнародного обміну охоплює систему валютних розрахунків, кредитування, страхування зовнішньоторговельних операцій та використання міжнародних платіжних інструментів. Вона забезпечує безперервність торговельних потоків, мінімізує фінансові ризики та сприяє стабільності міжнародних економічних відносин. Особливе значення мають валютні курси, міжнародні банки та фінансові інститути, які обслуговують зовнішньоторговельні операції.

Слід зауважити, що як вузьке так і широке трактування форм світової торгівлі не є монолітними та взаємосуперечними, оскільки вони представляють різні ступені абстракції, які знаходяться у діалектичній єдності. Таке поєднання дозволяє більш повно охарактеризувати сутність і різноманіття сучасних торговельних процесів.

У цьому контексті доцільно розглянути класифікацію видів міжнародної торгівлі залежно від способів регулювання торговельно-економічних відносин між державами. Для цього застосовуються різні критерії, одним із яких є характер міждержавних і багатосторонніх угод. Відповідно до нього можна виокремити такі форми міжнародної торгівлі, як звичайна торгівля, торгівля на

основі режиму найбільшого сприяння, преференційна та дискримінаційна торгівля. Разом із тим, для більш глибокого аналізу доцільно враховувати й інші критерії, зокрема рівень розвитку економічних зв'язків, ступінь взаємозалежності країн, а також розподіл прав і обов'язків між учасниками торговельних відносин. З огляду на це, виділяють такі форми, як традиційна торгівля, компенсаційна (зустрічна) торгівля та торгівля на основі кооперації (рис. 1.3).

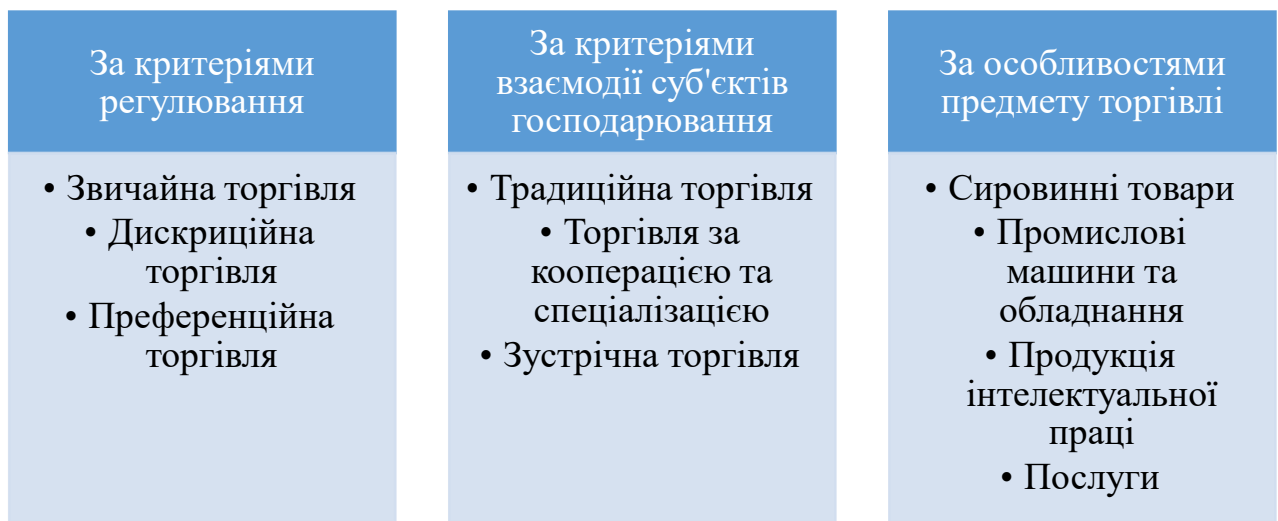

Рисунок 1.3. Систематизація форм світової торгівлі за основними критеріями

Джерело: складено за [8, с.196].

Форми світової торгівлі є різноманітними та можуть бути класифіковані за різними критеріями, зокрема за способами регулювання, характером взаємодії суб'єктів господарювання та особливостями предмета торгівлі. Такий підхід до систематизації дозволяє глибше зрозуміти специфіку міжнародних економічних відносин, врахувати інтереси учасників і підвищити ефективність регулювання торговельних процесів між країнами.

Для більш повного усвідомлення специфіки світової торгівлі важливо враховувати не лише її форми, а й особливості структури та динаміки. Світова торгівля розвивається нерівномірно як у територіальному розрізі, так і за видами продукції, товарними формами та типами торговельних відносин. Такі

«зміни значною мірою зумовлені розвитком суспільного поділу праці у світовому господарстві, що постійно трансформує напрями та інтенсивність торговельних потоків. Знання структури світової торгівлі та її динаміки необхідні для успішного ведення міжнародного бізнесу» [9].

На наш погляд, однією із найбільш важливим критерієм для аналізу та оцінки сучасних тенденцій розвитку світової торгівлі є її характеристика за географічною та товарною структурами, тобто опис з точки зору територіального розподілу та товарного наповнення (рис. 1.4).

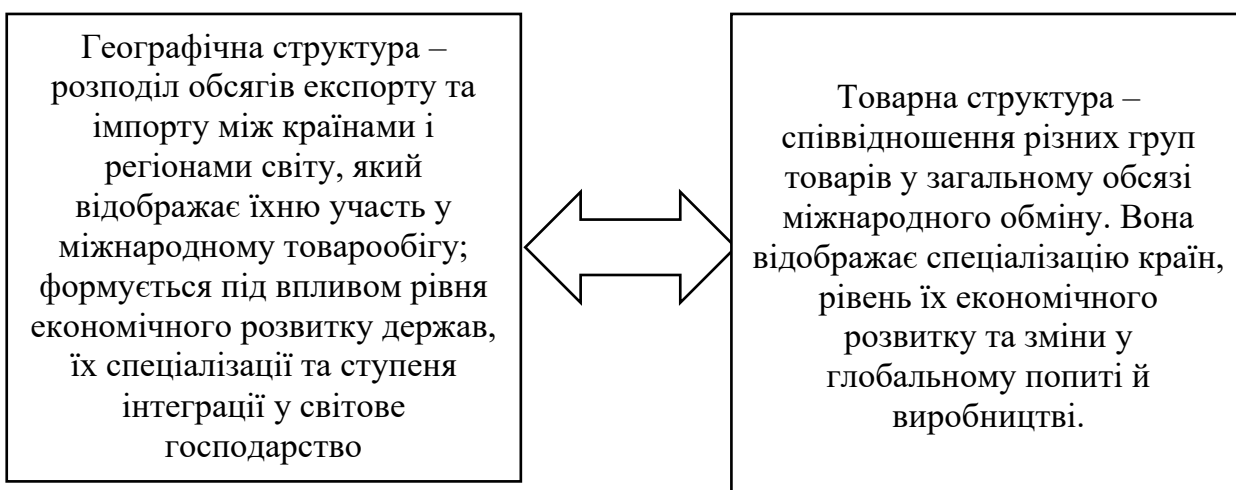

Рисунок 1.4. Географічна та товарна структура світової торгівлі

Джерело: складено за [10, с.196].

Слід наголосити, що географічна структура світової торгівлі характеризує розподіл міжнародних торговельних потоків між окремими країнами, регіонами та інтеграційними об'єднаннями. Важливо, що вона формується під впливом рівня економічного розвитку держав, їх ресурсного потенціалу, спеціалізації виробництва, а також історично сформованих економічних зв'язків.

Водночас товарна структура демонструє співвідношення різних груп товарів у міжнародному товарообігу, зокрема сировини, промислової продукції, продовольства, енергоресурсів та високотехнологічних товарів. Аналіз цих структур дозволяє оцінити сучасні тенденції розвитку світової торгівлі, рівень спеціалізації країн та зміни у глобальному попиті й пропозиції товарів.

На сучасному етапі розвитку світового господарства домінуючі позиції у світовій торгівлі займають економічно розвинені держави, на які припадає левова частина світового експорту та імпорту високотехнологічних товарів. Разом із тим країни, що розвиваються, все активніше долучаються до глобальних торговельних потоків, поступово зміцнюючи свої позиції на світових ринках завдяки експорту сировинної продукції, напівфабрикатів та окремих категорій промислових товарів [11, с.20].

Однією з характерних тенденцій сучасної світової торгівлі є зростання ролі регіональних інтеграційних об'єднань, у межах яких рівень товарообігу є значно вищим, ніж у міжрегіональній торгівлі. Це підтверджує посилення процесів економічної інтеграції та зростання взаємозалежності національних економік у глобальному середовищі.

Важливою тенденцією є посилення ролі регіональних економічних об'єднань, у межах яких спостерігається інтенсивніший товарообіг порівняно з міжрегіональною торгівлею. Це свідчить про зростання значення економічної інтеграції та поглиблення взаємозалежності національних економік.

Отже, світова торгівля є складною багаторівневою системою, що виконує ключову роль у розвитку глобальної економіки та міжнародних економічних відносин. Її форми, як у вузькому, так і в широкому розумінні відображають різні рівні організації міжнародного товарообміну та знаходяться у тісній взаємозалежності. Сучасна світова торгівля формується під впливом комплексу організаційно-економічних, інституційно-правових, технологічних і фінансових чинників. Важливим є також те, що її структура постійно змінюється під впливом глобалізаційних процесів, науково-технічного прогресу та міжнародної інтеграції. Таким чином, дослідження форм і структури світової торгівлі є необхідною основою для подальшого аналізу її трансформацій в умовах глобальних змін.

1.3. Вплив глобалізаційних процесів на трансформацію світової торгівлі товарами

Сучасний етап розвитку світової економічної системи характеризується посиленням глобалізаційних процесів, які суттєво впливають на функціонування світового господарського механізму, основними елементами якого є окремі національні економіки. Глобалізація, у своєму найширшому тлумаченні, означає процес інтеграції держав у світову спільноту. Вона охоплює міжнародний рух товарів, послуг, капіталу, інформації, ідей і людей між країнами світу. Очевидно, що саме глобалізаційна процеси сприяють поглибленню взаємодії та взаємозалежності національних економік: «коли ринки стають все більш взаємопов'язаними і, відбувається величезне збільшення масштабів світової торгівлі, валютних потоків, руху капіталу, обміну технологіями, інформацією тощо» [12, с.64].

До ключових складових глобалізації належать торговельні угоди, міжнародний рух капіталу, міграційні процеси, поширення технологій та обмін інформацією. Торговельні домовленості сприяють активізації співпраці між країнами та розвитку міжнародного бізнесу, що забезпечує вільніший рух товарів, капіталу й інформації.

Глобалізація суттєво впливає на міжнародний бізнес, оскільки сприяє скороченню торговельних та інвестиційних обмежень. У результаті прискорюється «міжнародний обмін товарів і послуг, а також зростає обсяг прямих іноземних інвестицій. Значна частина бар'єрів у світовій торгівлі пов'язана з високими імпортними тарифами на промислову продукцію та послуги, які держави застосовують для захисту національних виробників від зовнішньої конкуренції» [13].

Слід зауважити, що процеси глобалізації не лише сприяють лібералізації світової торгівлі, але й зумовлюють глибокі зміни у методах та способах ведення міжнародного бізнесу та функціонуванні міжнародних ринків. У результаті цього відбувається трансформація структури, механізмів та напрямів

світової торгівлі. В результаті цього відбувається трансформація структури, механізмів та напрямів світової торгівлі товарів, яка проявляється через такі основні чинники, як цифровізація та регіоналізація світової торгівлі, діяльність ТНК, лібералізація міжнародної торгівлі та геополітична ситуація та глобальні кризи.

Сьогодні, саме цифровізація економіки стала одним із ключових чинників трансформації сучасної світової торгівлі. Саме стрімкі темпи розвитку ІКТ, електронна комерція, цифрові платформи змінили механізми міжнародної торгівлі структуру ринків та логіку взаємодії учасників міжнародного обміну таварами. «Під цифровізацією міжнародної торгівлі розуміють сукупність процесів, що спрямовані на використання цифрових інструментів та технологій для оптимізації, автоматизації та захисту зовнішньоторговельних операцій. У цьому контексті провідну роль відіграють фінансові технології і блокчейн» [14].

Варто зауважити, що цифрові технології створюють нову архітектуру світової торгівлі товарами, які мають вплив на макрорівень, а саме прискорюються оборот, оптимізують витрати на логістику та фінансові послуги, усувають бар'єри щодо входу для малого та середнього бізнесу на світові ринки, а також сприяють підвищенню міжнародної конкурентоспроможності національних економік [15, с.95].

Також, важливим проявом впливу глобалізаційних процесів на трансформацію світової торгівлі товарами є регіоналізація. Попри посилення глобальної економічної інтеграції, країни активно формують регіональні торговельні об'єднання основна мета яких зміцнення економічного співпраці, підвищення конкурентоспроможності та захист власних економічних інтересів. Створення зон вільної торгівлі, митних союзів і спільних ринків сприяє лібералізації зовнішньої торгівлі між країнами-учасницями та поглибленню їхньої економічної взаємодії.

«Економічна глобалізація проявляється у зростанні взаємозалежності національних економік через активний розвиток міжнародної торгівлі, руху

капіталу, технологій, послуг та інформації через державні кордони. Глобалізаційні процеси спрямовані на посилення економічної інтеграції між країнами та формування єдиного світового економічного простору» [16].

Водночас регіоналізація виступає важливим механізмом адаптації країн до умов глобальної конкуренції. Вона забезпечує зниження торговельних бар'єрів, спрощення руху товарів, послуг і ресурсів, а також стимулює розвиток внутрішньорегіональної торгівлі. У результаті регіоналізація та глобалізація не суперечать одна одній, а є взаємопов'язаними процесами, які спільно впливають на сучасну трансформацію світової торгівлі.

Не менш важливий вплив на трансформацію світової торгівлі здійснює діяльність ТНК. У сучасних умовах ТНК виступають ключовими учасниками світових ринків, зокрема товарних, контролюючи значну частину міжнародного виробництва та торговельних операцій. Завдяки значним фінансовим ресурсам, широким масштабам діяльності та доступу до сучасних технологій транснаціональні корпорації формують глобальні виробничі ланцюги й визначають основні напрями міжнародних товарних потоків. Крім того, «діяльність ТНК сприяє розвитку міжнародної торгівлі, створенню нових робочих місць, залученню інвестицій та забезпеченню споживачів товарами і послугами в різних країнах світу» [17, с.56].

На сучасну світову торгівлю мають геополітичні зміни та глобальні кризи, які призводять до порушення міжнародних ланцюгів постачання, посилення торговельних обмежень, зміни напрямів товарних потоків і трансформації структури світових ринків. Пандемія COVID-19, енергетичні кризи, торговельні конфлікти та військово-політичні протистояння стали важливими чинниками перегляду підходів до світової торгівлі та економічної співпраці між країнами. Як зазначається у сучасних дослідженнях, «геополітичні зміни створюють хвилі на різних континентах, впливаючи на все – від ланцюгів постачання до інвестиційних потоків», що свідчить про високий рівень взаємозалежності національних економік у сучасних умовах [18]. Крім того, регіональні конфлікти, зміна глобального балансу економічної сили та формування нових

торговельних союзів сприяють перебудові міжнародних економічних зв'язків, зміні торговельних маршрутів і трансформації світової торговельної системи. Систематизацію ключових факторів трансформації світової торгівлі та їх характеристику подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. – Основні фактори трансформації світової торгівлі

Фактор	Характеристика впливу на світову торгівлю
Цифровізація економіки	Розвиток ІКТ, електронної комерції, цифрових платформ та автоматизації змінює механізми міжнародної торгівлі, скорочує трансакційні витрати й оптимізує логістику.
Регіоналізація світової торгівлі	Формування регіональних інтеграційних об'єднань сприяє лібералізації торгівлі та розвитку внутрішньорегіонального товарообігу.
Діяльність ТНК	ТНК формують глобальні виробничі мережі, контролюють міжнародні товарні потоки та стимулюють міжнародний поділ праці.
Глобальні ланцюги вартості	Виробництво товарів розподіляється між різними країнами відповідно до їх конкурентних переваг, що підвищує ефективність міжнародної торгівлі.
Лібералізація міжнародної торгівлі	Зниження тарифних і нетарифних бар'єрів розширює доступ до зовнішніх ринків та сприяє зростанню світового товарообігу.
Геополітичні зміни та глобальні кризи	Торговельні війни, санкції, пандемії та військові конфлікти змінюють структуру міжнародних товарних потоків і впливають на логістику.

Джерело: складено автором

Таким чином, глобалізаційні процеси суттєво трансформують світову торгівлю товарами, змінюючи її структуру, механізми функціонування та географічні напрями. Цифровізація, регіоналізація, діяльність транснаціональних корпорацій, розвиток глобальних ланцюгів вартості, лібералізація торгівлі та геополітичні зміни формують нові умови функціонування міжнародної торгівлі. У сучасних умовах ефективна участь країн у світовій торгівлі значною мірою залежить від їхньої здатності адаптуватися до глобальних економічних трансформацій та забезпечувати конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

2.1. Тенденції розвитку світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін

Світова торгівля протягом багатьох століть залишається важливою рушійною силою розвитку світового господарства та однією з провідних форм міжнародних економічних відносин. Конкурентоспроможність держав на світових ринках значною мірою залежить від рівня їх участі у світовій торгівлі товарами та послугами. Саме тому, світова торгівля «вважається важливим чинником економічного зростання в усьому світі. Незважаючи на нестабільність торговельних потоків і наявність різних бар'єрів, багато держав прагнуть активно долучатися до міжнародних ринків, щоб отримати позитивні ефекти від обміну» [19, с.110].

У сучасній економічній системі країни обмінюються не лише готовою продукцією, а й проміжними ресурсами, що формує складну мережу глобальних економічних зв'язків. Світова торгівля сприяє перерозподілу ресурсів, розвитку конкуренції, доступу до новітніх технологій та економічному зростанню країн. У XXI столітті особливого значення набули глобальні ланцюги створення доданої вартості, які посилили взаємозалежність економік світу. Водночас на початку 2020-х років міжнародна торгівля зіткнулася з новими викликами, серед яких пандемія COVID-19, енергетичні кризи та геополітична нестабільність.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку світової торгівлі товарами дає змогу краще зрозуміти процеси трансформації глобальної економіки та перспективи розвитку окремих держав. Саме оцінка та аналіз обсягів експорту та імпорту

товарів, динаміки та географічної структури сучасної світової торгівлі дозволяє зрозуміти трансформації в умовах глобальних змін.

Для більш детального дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародної торгівлі доцільно проаналізувати динаміку загального обсягу світового експорту та імпорту товарів упродовж 2015–2025 рр. Це дозволить оцінити вплив глобальних економічних криз, пандемії COVID-19, геополітичних конфліктів та інших чинників на розвиток світової торгівлі. Відповідні статистичні дані наведено на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1. Динаміка світового експорту та імпорту товарів у 2015–2024 рр., трлн. дол. США

Джерело: складено за [20]

Аналіз загальних тенденцій показує, зростання обсягів світової торгівлі товарами протягом 2015–2024 рр., незважаючи на вплив глобальних економічних криз та геополітичних чинників. У 2015–2016 рр. спостерігалось незначне скорочення обсягів експорту та імпорту товарів, що було пов'язано зі зниженням світових цін на сировину та уповільненням темпів економічного зростання у світі.

У 2017–2018 рр. світова торгівля товарами демонструє стабільне зростання: обсяги експорту збільшилися з 17,7 до 19,5 трлн. дол. США, а імпорту з 18 до 19,8 трлн. дол. США. Це пояснюється активізацією міжнародного виробництва, розширенням глобальних ланцюгів доданої вартості та пожвавленням світового попиту [21, с.25].

У 2019–2020 рр. відбулося зниження показників світової торгівлі. Особливо різке падіння спостерігалось у 2020 році внаслідок пандемії COVID-19, яка спричинила порушення логістичних ланцюгів, скорочення виробництва та обмеження міжнародної економічної діяльності. У цей період світовий експорт товарів зменшився до 17,6 трлн. дол. США, а імпорт до 17,9 трлн. дол. США [22].

Починаючи з 2021 року, світова торгівля товарами переходить до етапу відновлення обсягів експорту та імпорту товарів. Як бачимо, уже у 2022 році досягнуто максимальних значень за аналізований період: світовий експорт товарів становив 25,3 трлн. дол. США, а імпорт – 25,5 трлн. дол. США. Очевидно, що таке зростання зумовлене відновленням економічної активності на міжнародній арені суб'єктів господарювання після пандемії, підвищенням цін на енергоносії та сировинні товари, а також збільшенням глобального попиту [23].

У 2023–2024 рр. темпи зростання світової торгівлі товарами дещо сповільнилися. Показники стабілізувалися на рівні близько 24-25 трлн. дол. США, що свідчить про вплив інфляційних процесів, геополітичної напруженості, енергетичної кризи викликаних повномасштабним вторгненням РФ в Україну, торговельних обмежень та трансформації міжнародних економічних зв'язків. Однак, після падіння «у 2023-му загальний обсяг світової торгівлі цього року зросте на 2,6% і ще на 3,3% – у 2025-му, прогнозує СОТ. Зростання відновиться завдяки зменшенню інфляційного тиску та впливу високих процентних ставок» [24].

Слід зауважити, що світова торгівля товарами впродовж десятиліття характеризується суттєвими змінами своєї географічної структури, такі зміни

пояснюються глобалізацією економічних процесів, пандемією COVID-19, регіоналізацією та геополітичною напруженістю, а також торгівельними конфліктами між США та Китаєм. Очевидно, що основними центрами світової торгівлі залишалися Північна Америка, Європа та Азійсько-Тихоокеанський регіон, проте частка Азії у світовому товарообороті поступово зростала [25, с.32].

За даними UNCTAD, у 2015–2025 роках основна частка світового товарообігу припадала на розвинені країни та країни, що розвиваються. Водночас частка країн, що розвиваються, поступово зростала завдяки активному розвитку економік Азії, насамперед Китаю, Індії та країн ASEAN. У 2024 році експорт країн, що розвиваються, перевищив 11 трлн дол. США, тоді як розвинені країни забезпечили близько 13 трлн дол. США світового експорту товарів [26].

Серед основних пріоритетних факторів, що посилюють роль Азії у географічній структурі світової торгівлі товарами, слід визначити наступні:

- зростаюча роль Китаю як ключового експортера світу, через наявність дешевої робочої сили та масштабне виробництво, індустріалізацію та державну підтримку експорту, глобальні виробничі ланцюги, а також великий асортимент продукції;
- сповільнення темпів торгівлі в Європі після боргової кризи 2010 років, серед основних причин слід виділити: економічну нестабільність, скорочення споживання та інвестицій, повільне економічне зростання ЄС, політична невизначеність, енергетична залежність;
- збільшення товарообігу між країнами Азії пояснюється: формуванням регіональних виробничих мереж, швидкими темпами економічного зростання країн Азії, укладенням регіональних торговельних угоди, розвитком логістики та морських перевезень;
- зміцнення позицій країн ASEAN (об'єднання країн Південно-Східної Азії: В'єтнам, Таїланд, Індонезія, Малайзія, Сінгапур та інші), серед основних причини посилення їх ролі: перенесення виробництва з Китаю, дешева робоча

сила та сприятливий інвестиційний клімат, вигідне географічне положення, експортно-орієнтована економіка, іноземні інвестиції.

На наш погляд, важливою характеристикою світової торгівлі товарами є її дослідження через призму географічної структури. Динаміку зміни обсягів імпорту та експорту товарів у різних регіонах світу відображено на рисунках 2.2 та 2.3.

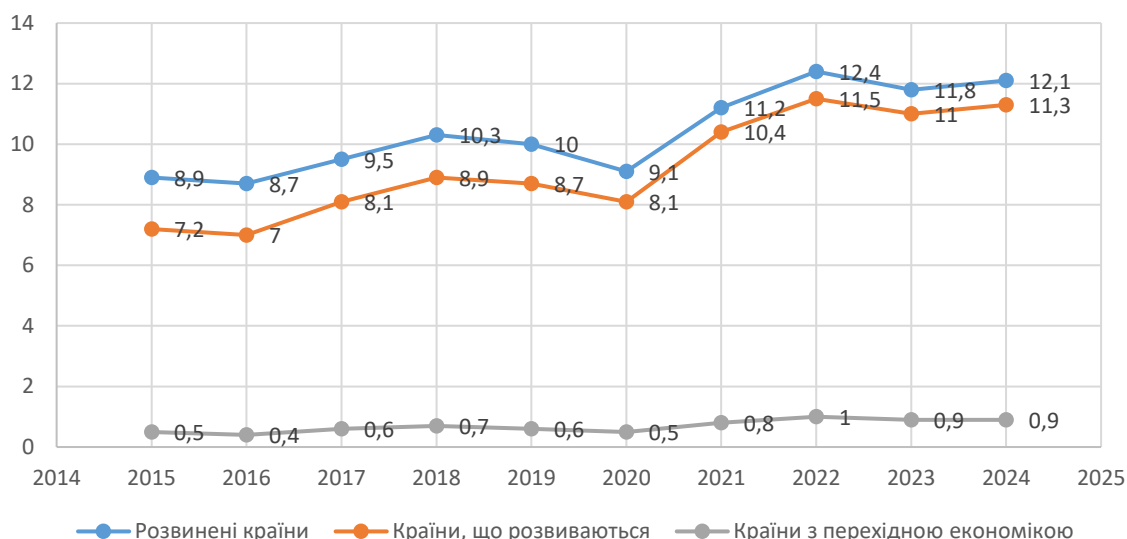

Рисунок 2.2. Експорт товарів за групами країн у 2015–2024 рр.,
трлн. дол. США

Джерело: складено за [27]

Аналіз загальних обсягів експорту товарів за регіонами показує, що найбільші обсяги експорту протягом аналізованого періоду припадали на розвинені країни, їх показники зросли з 8,9 трлн дол. США у 2015 році до 12,1 трлн дол. США у 2024 р., значне зростання також спостерігалось у країнах, що розвиваються: з 7,2 до 11,3 трлн дол. США, що свідчить про посилення ролі азійських економік у світовій торгівлі. Однак, у 2020 році всі групи країн зазнали скорочення експорту через пандемію COVID-19 та порушення глобальних ланцюгів постачання, проте вже у 2021–2022 роках відбулося швидке відновлення світової торгівлі. Очевидно, що найменші обсяги експорту

характерні для країн з перехідною економікою, показники яких залишалися відносно стабільними в межах 0,4–1 трлн дол. США.

Для більш детального аналізу структури світової торгівлі доцільно розглянути зміни обсягів імпорту серед розвинених країн, країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою, які відображені на рисунку 2.3.

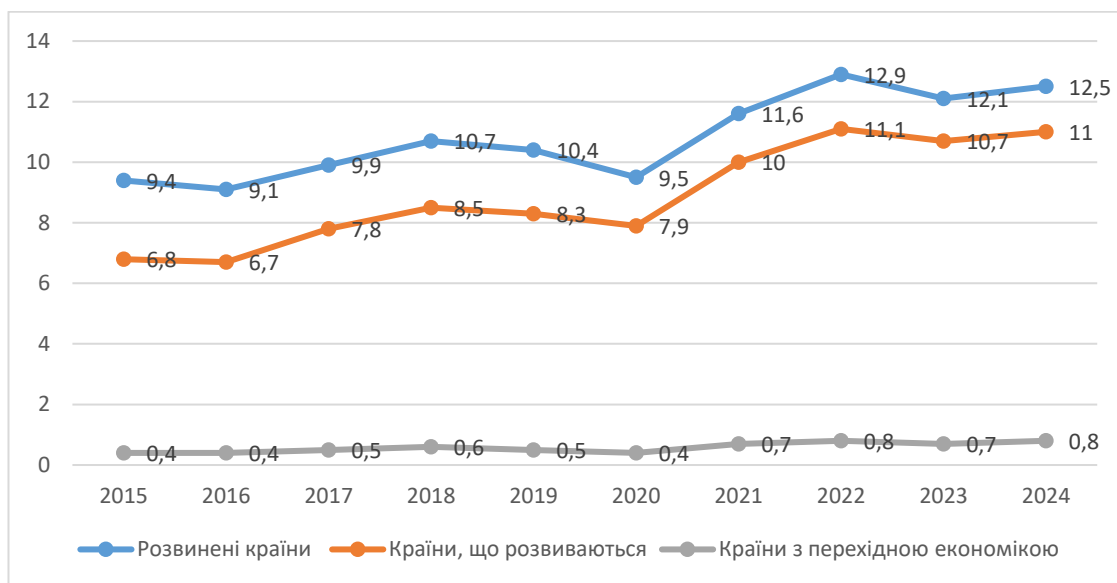

Рисунок 2.3. Імпорт товарів за групами країн у 2015–2024 рр.,
трлн. дол. США

Джерело: складено за [27].

Рисунок відображає динаміку імпорту товарів за групами країн у 2015–2024 роках, слід відзначити, що найбільші обсяги імпорту протягом усього періоду були характерні для розвинених країн. Їх імпорт зріс з 9,4 трлн дол. США у 2015 році до 12,5 трлн дол. США у 2024 році, що свідчить про високий рівень споживання та активну участь цих країн у світовій торгівлі. Країни, що розвиваються, демонструють стійке зростання імпорту: з 6,8 трлн дол. США у 2015 році до 11 трлн дол. США у 2024 році, це пояснюється швидкими темпами економічного розвитку країн Азії та зростанням внутрішнього попиту та розширенням виробничих ланцюгів. Аналогічно, як за обсягами експорту, так і за обсягами імпорту найменші показники припадають на країни з перехідною

економікою, зокрема обсяги коливалися в межах 0,4–0,8 трлн дол. США. У 2020 році для всіх груп країн характерне зниження імпорту через пандемію COVID-19 та порушення міжнародної логістики. Водночас уже у 2021–2022 роках відбулося швидке відновлення світового товарообігу.

Щоб зрозуміти кон'юнктуру світового ринку товарів, також важливо проаналізувати товарну структуру світового ринку. «Видатні світові видання «Financial Times», «Deloitte United States», «New York Post» та «The Economist» у своїх чисельних матеріалах зазначали, що впродовж 2024 року світова економіка зазнавала значних змін внаслідок технологічного прогресу, геополітичних подій та змін споживчих уподобань. Серед основних галузей беззаперечно домінували: технологічний сектор, енергетика, перероблення та видобуток критичних мінералів» [28].

У 2024 році найбільшу частку світової торгівлі склали такі товари, як мінеральне паливо, нафта та продукти її перегону, електричні машини та обладнання, механічне обладнання та його частини, транспортні засоби, фармацевтична продукція, пластмаси та вироби з них та інші ключові категорії. В таблиці 2.1 представлено топ-10 найбільших товарних груп світового імпорту у міжнародній торгівлі у 2024 році за узагальненими даними UNCTAD/WTO.

Таблиця 2.1. – Найбільші товарні групи у структурі світового імпорту у 2024 році трлн. дол. США

№	Товарна група	Обсяг імпорту
1	Мінеральне паливо, нафта та продукти її перегонки	1,52
2	Електричні машини та обладнання	1,18
3	Механічне обладнання та його частини	0,96
4	Транспортні засоби	0,75
5	Фармацевтична продукція	0,55
6	пластмаси та вироби з неї	0,47
7	Органічні хімічні сполуки	0,43
8	Чорні метали	0,39
9	Оптичні, медичні пристрої та обладнання	0,37
10	Зернові культури	0,31

Джерело: складено за [20].

Аналіз структури світового імпорту у 2024 році свідчить, що основну частку світової торгівлі формують енергетичні ресурси, машинобудівна продукція, електроніка, транспортні засоби та фармацевтичні товари. Найбільшим попитом на світовому ринку користуються мінеральне паливо, нафта та продукти її переробки, що пояснюється високою залежністю більшості країн від енергоресурсів. Важливе місце також займають електричне та механічне обладнання, які є основою сучасного промислового виробництва, цифрової економіки та розвитку технологій. Серед основних країн-імпортерів провідні позиції займають США, Китай, Німеччина, Японія, Велика Британія та інші економічно розвинені держави. Їхній імпорт характеризується значними обсягами високотехнологічної продукції, енергоносіїв, транспортних засобів і промислового обладнання. Водночас країни з динамічною економікою, зокрема Китай та Індія, активно збільшують імпорт сировини, енергоресурсів і технологічної продукції для забезпечення розвитку власного виробництва та інфраструктури [29].

Отже, в сучасних умовах глобальних змін світова торгівля товарами зазнає суттєвих трансформацій. Незважаючи на кризові явища, світовий товарообіг продемонстрував тенденцію до відновлення та подальшого зростання, при цьому посилилася роль країн Азії та країн, що розвиваються, у географічній та товарній структурі міжнародної торгівлі. Сучасна структура світового ринку свідчить про домінування енергетичних ресурсів, високотехнологічної продукції та машинобудування, що відображає зростання взаємозалежності національних економік в умовах глобальних змін.

2.2. Аналіз цифровізації світової торгівлі та розвитку міжнародної електронної комерції в глобальних умовах

Цифрова трансформація світової торгівлі, зумовлена технологічними, інституційними та поведінковими чинниками, в сучасних умовах стала не лише окремим напрямом та тенденцією розвитку, але глобальним процесом, який докорінно змінює та має вагомий вплив на структуру, масштаби, географію та швидкість світового товарообігу. Для комплексного аналізу та глибшого розуміння таких змін очевидно, що важливо враховувати міжнародні статистичні дані, аналітичні дослідження та кількісні показники, які характеризують рівень цифровізації сучасної світової торгівлі.

Слід зауважити, що цифровізація та діджиталізація нині охопила практично всі сфери світової торгівлі, як товарами, так і послугами, динаміка та темпи розвитку цифрової торгівлі, сьогодні залишаються надзвичайно високими. За даними UNCTAD, обсяг світової цифрової торгівлі, включаючи електронну комерцію, транскордонні цифрові послуги та діяльність цифрових платформ, «у 2022 р. перевищив 5 трлн дол. США, що приблизно на 65 % більше порівняно з 2015 р. Водночас частка цифрової торгівлі у загальному обсязі міжнародного обміну товарами та послугами щороку зростає в середньому на 5–7 %» [30].

Впродовж останніх років спостерігаємо прискорену трансформацію світової торгівлі через появу та вплив таких основних рушійних сил, як інновації у логістичній діяльності та електронна комерція. Саме пандемія COVID-19 стає основним каталізатором щодо зростання обсягів онлайн-торгівлі та запровадження цифрових рішень у формуванні ланцюгів постачання товарів у всьому світі. За останні три роки ці тенденції почали переростати у такі стійкі зміни, як: «міжнародна електронна торгівля яка встановлює нові рекорди, B2B і B2C e-commerce інтегрується у світову торгівлю, а логістична інфраструктура активно модернізується завдяки автоматизації, штучному інтелекту, блокчейну, великим даним та цифровим митним сервісам» [31].

Очевидно, що саме e-commerce є одним із найбільш динамічних секторів світової економіки, що забезпечує цифровізацію торговельних процесів та формує нові підходи до ведення бізнесу. Станом на 2025 рік понад 33% населення світу здійснює покупки онлайн, а загальна кількість онлайн-покупців досягла 2,77 млрд осіб. Очікується, що у 2026 році цей показник зросте до 2,86 млрд осіб, що свідчить про стабільне зростання цифрового споживання. Світовий ринок електронної комерції у 2025 році оцінюється у 6,86 трлн доларів США. За прогнозами, до 2027 року його обсяг перевищить 8 трлн доларів США [32]. Це свідчить про високу швидкість розвитку галузі та поступове витіснення традиційних форм торгівлі. Електронна комерція демонструє стабільні темпи зростання та поступово посилює свій вплив на світову економіку. Основні показники розвитку світового ринку електронної комерції у 2025 році наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. – Основні показники розвитку міжнародної електронної торгівлі у 2025 році

Показник	Значення
Кількість онлайн-покупців	2,77 млрд осіб
Частка онлайн-покупок у роздрібній торгівлі	21%
Обсяг світового ринку eCommerce	6,86 трлн дол.
Кількість eCommerce-сайтів	понад 28 млн
Частка міжнародних онлайн-покупок	52%
Середньорічний темп зростання світового ринку	7,8%
Середньорічний темп зростання сегмента B2B	14,5%

Джерело: Складено автором

Наведені в таблиці показники засвідчують стрімкий розвиток електронної комерції та її поступове домінування у сфері світової торгівлі. Очевидно, найближчими роками майже чверть світових продажів буде здійснюватися через онлайн-канали. «Основними бенефіціарами таких змін стали великі роздрібні компанії, які завчасно інвестували у розвиток цифрової

інфраструктури, логістики та можливостей електронної комерції. Це дозволило їм зміцнити конкурентні позиції та забезпечити стабільне зростання в умовах цифрової трансформації світового ринку» [33].

Важливою тенденцією є постійне зростання частки онлайн-продажів у структурі світової торгівлі товарами. У 2025 році 21% усіх роздрібних покупок здійснюється онлайн, а до 2027 року очікується збільшення цього показника до 22,6%. Станом на 2025 рік у світі функціонує понад 28 млн сайтів електронної комерції, що на 2,9% більше порівняно з попереднім роком. При цьому близько 50% усіх eCommerce-сайтів розташовані у США [34].

Глобальний простір електронної комерції впродовж останніх років в значній мірі зосереджений у кількох ключових гравців. У той ж час десятки онлайн платформ вступають конкурентну боротьбу за споживачів. «Провідним у світовому рейтингу веб-сайтів роздрібної торгівлі за обсягом відвідуваності є Amazon: гігант електронної комерції, який пропонує електронну роздрібну торгівлю, обчислювальні послуги, побутову електроніку та багато іншого, зареєстрував у 2020 році щомісячний середньомісячний трафік майже 3,68 мільярдів відвідувачів» [35]. Amazon домінує з великим відривом, захопивши понад 2/5 загальних відвідувань серед 20 провідних роздрібних сайтів у світі. Рейтинг провідних веб-сайтів роздрібної торгівлі за середньомісячною відвідуваністю у 2025 році наведено на рисунку 2.4.

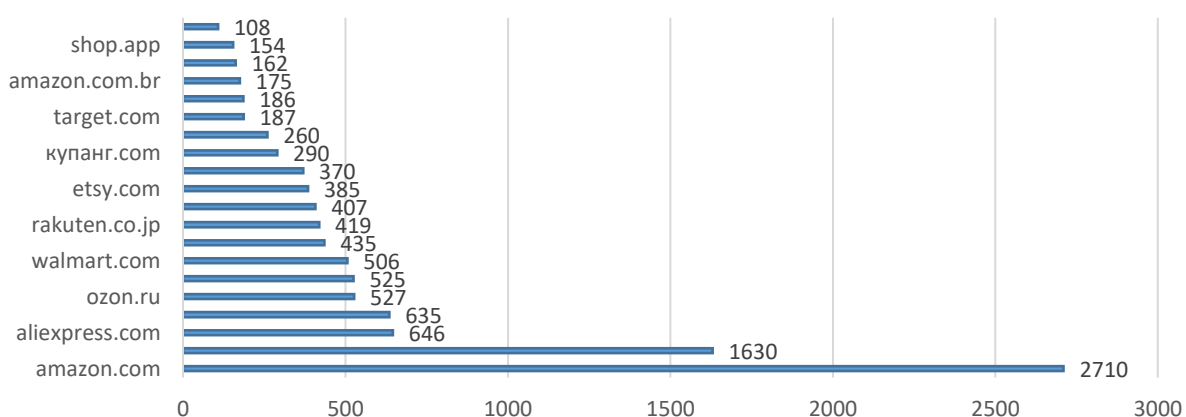

Рисунок 2.4. Провідні веб-сайти роздрібної торгівлі у світі за середньомісячною відвідуваністю у 2025 році

Джерело: складено за [35].

Дані рисунка свідчать про домінуюче становище американських та китайських платформ на світовому ринку електронної комерції. Найбільшу відвідуваність має Amazon, який значно випереджає конкурентів завдяки розвиненій логістичній інфраструктурі, широкому асортименту товарів та високому рівню цифровізації сервісів. Водночас стрімке зростання китайських платформ Temu та AliExpress підтверджує посилення конкуренції на глобальному ринку e-commerce.

Варто зауважити, що пандемія COVID-19 стала одним із ключових факторів прискорення розвитку електронної комерції у світі. У період карантинних обмежень значна частина споживачів перейшла до онлайн-покупок, що суттєво змінило традиційні моделі споживчої поведінки. Навіть після послаблення карантинних заходів більшість споживачів не повернулися повністю до попередніх форматів здійснення покупок, продовжуючи активно використовувати цифрові канали продажу.

Сучасні тенденції свідчать про подальше зростання рівня цифровізації у всіх регіонах світу, що зумовлює підвищення попиту на онлайн-сервіси та платформи електронної комерції (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. – Аналіз обсягів світової торгівлі через онлайн-сервіси в окремих регіонах світу за період 2021-2024р.р. (млрд. дол. США)

Регіон/Роки	2021	2022	2023	2024	Відносне відхилення, %		
					2022-2021	2023-2022	2024-2023
Китай	2440	2760	3100	3450	+13,1	+12,3	+11,3
США	870	940	1010	1095	+8,0	+7,4	+8,4
Європа	631	680	728	780	+7,8	+7,0	+7,1
Азія	520	590	665	742	+13,5	+12,7	+11,6
Індія	84	101	121	145	+20,2	+19,8	+19,8
Близький Схід	58	66	75	84	+13,8	+13,6	+12,0
Австралія та Нова Зеландія	72	79	86	94	+9,7	+8,8	+9,3
Африка	31	36	42	49	+16,1	+16,7	+16,6

Джерело: складено за [36-38].

Результати аналізу таблиці свідчать про стабільне зростання обсягів світової торгівлі через онлайн-сервіси у всіх досліджуваних регіонах. Це підтверджує активний розвиток цифрової економіки та посилення ролі електронної комерції у світовій торговельній системі. Високі темпи приросту онлайн-торгівлі свідчать про зростання попиту на цифрові сервіси, розширення інтернет-аудиторії та подальшу трансформацію споживчої поведінки навіть у постпандемічний період.

Як бачимо, у сучасних глобальних умовах цифрові технології стали одним із ключових чинників трансформації світової торгівлі та міжнародних економічних відносин. Активне впровадження цифрових рішень забезпечує економічним системам суттєві конкурентні переваги на світових ринках та сприяє підвищенню ефективності міжнародної економічної діяльності.

Насамперед цифрові технології сприяють прискоренню міжнародного товарообігу, оптимізації бізнес-процесів та модернізації логістичної інфраструктури. Крім того, цифровізація створює умови для розвитку нових моделей міжнародної торгівлі, електронної комерції та цифрових платформ, що значно розширює можливості підприємств у сфері міжнародного бізнесу. Водночас використання сучасних цифрових технологій дозволяє підприємствам швидше адаптуватися до змін ринкового середовища, підвищувати рівень автоматизації управлінських процесів та ефективніше взаємодіяти зі споживачами на глобальному ринку.

Крім того, «цифрова трансформація сприяє модернізації міжнародних ланцюгів постачання, розвитку цифрових митних сервісів та автоматизації торговельних операцій. У сучасних умовах електронна комерція вже не обмежується лише онлайн-продажами товарів, а охоплює широкий спектр цифрових послуг, маркетплейсів, фінансових технологій та міжнародних платформ електронної взаємодії бізнесу і споживачів» [39, с. 50].

Попри значні переваги цифрової трансформації світової торгівлі, активний розвиток цифрових технологій супроводжується виникненням нових

економічних, соціальних та технологічних ризиків. У таблиці 2.5 узагальнено основні позитивні та негативні риси цифровізації світової торгівлі.

Таблиця 2.5. – Позитивні та негативні впливи цифровізації світової торгівлі

Позитивні риси	Негативні риси
<ol style="list-style-type: none"> 1. Прискорення міжнародного товарообігу; 2. Розширення доступу підприємств до міжнародних ринків; 3. Розвиток електронної комерції та цифрових платформ; 4. Оптимізація логістичних процесів та ланцюгів постачання; 5. Зниження трансакційних витрат у міжнародній торгівлі; 6. Автоматизація торговельних та митних операцій; 7. Підвищення швидкості міжнародних розрахунків; 8. Розвиток міжнародних цифрових сервісів; 9. Підвищення конкурентоспроможності підприємств; 10. Покращення комунікації між учасниками світового ринку; 11. Розвиток міжнародних цифрових сервісів; 12. Підвищення конкурентоспроможності підприємств; 13. Покращення комунікації між учасниками світового ринку. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання кіберзагроз та цифрового шахрайства; 2. Посилення цифрової нерівності між країнами; 3. Залежність світової торгівлі від цифрової інфраструктури; 4. Ризики витоку конфіденційної інформації; 5. Монополізація ринку великими цифровими платформами; 6. Скорочення частини традиційних робочих місць; 7. Високі витрати на цифрову модернізацію; 8. Складність міжнародного правового регулювання; 9. Ризики надмірного цифрового контролю; 10. Нерівномірний рівень цифрового розвитку регіонів; 11. Складність міжнародного правового регулювання; 12. Ризики надмірного цифрового контролю; 13. Нерівномірний рівень цифрового розвитку регіонів.

Джерело: складено автором.

Отже, цифровізація світової торгівлі та активний розвиток електронної комерції стали одними з ключових тенденцій сучасної глобальної економіки. Стрімке поширення цифрових технологій сприяє зростанню обсягів міжнародної онлайн-торгівлі, модернізації логістичних процесів та підвищенню ефективності міжнародного бізнесу. Водночас цифрова трансформація формує нові виклики, пов'язані з кібербезпекою, цифровою нерівністю та залежністю від цифрової інфраструктури. У сучасних умовах саме цифрові технології визначають подальші напрями розвитку світової торгівлі та міжнародних економічних відносин.

2.3. Оцінка сучасного стану зовнішньої торгівлі України в умовах глобальних змін

В умовах глобальних трансформацій зовнішня торгівля є одним із ключових чинників забезпечення стійкості та економічного розвитку держави. Для України значення зовнішньої торгівлі суттєво зросло в період повномасштабної війни, коли внутрішній попит скоротився, а економіка стала більш залежною від зовнішніх ринків. Після початку повномасштабного вторгнення РФ відбулося значне скорочення українського експорту та одночасне збільшення імпорту, а це в свою чергу призвело до стрімкого зростання торговельного дефіциту. Воєнні дії спричинили суттєві зміни у структурі експорту та імпорту, логістичних маршрутах і географії зовнішньоторговельних зв'язків. Українська економіка почала переорієнтацію своєї зовнішньої торгівлі «в частині експорту на ринки ЄС. Змінилася структура імпорту, що було зумовлено потребами сектору оборони та енергетичної інфраструктури» [40].

Для детальнішого аналізу динаміки зовнішньої торгівлі доцільно розглянути основні показники міжнародної торгівлі України за 2020–2024 рр., наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники зовнішньої торгівлі України за період 2020–2024 рр., млн дол. США

Рік	Експорт	Імпорт	Сальдо зовнішньої торгівлі
2020	49219,9	54 091,3	-4 878,4
2021	68089,3	72816,8	-4 727,5
2022	44148,8	55 273,5	-11 124,7
2023	36186,2	63562,4	-27 376,2
2024	41733,1	70751,2	-29 018,1

Джерело: складено за [41].

Аналіз показників показує суттєві трансформації у сфері зовнішньої торгівлі України протягом аналізованого періоду. Показники експорту та

імпорту зазнали значного впливу як глобальних економічних процесів, так і повномасштабної війни, як бачимо, що такі впливи призвели до погіршення торговельного балансу держави. Так у 2020 р. обсяг експорту України становив 49 219,9 млн дол. США, тоді як імпорт перевищував експорт і досяг 54 091,3 млн дол. США. Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі становило 4 878,4 млн дол. США, що свідчило про імпортозалежності економіки України.

У 2021 р. спостерігалось суттєве зростання зовнішньоторговельної активності. Експорт збільшився до 68 089,3 млн дол. США, а імпорт – до 72 816,8 млн дол. США. Незважаючи на позитивну динаміку обсягів торгівлі, сальдо залишалось від'ємним (-4 727,5 млн дол. США). Це був період відновлення світової економіки після пандемії COVID-19 та активізації зовнішнього попиту на українську продукцію. У 2022 р., після початку повномасштабного вторгнення, відбулося різке скорочення експорту – до 44 148,8 млн дол. США, тобто майже на 35 % порівняно з 2021 р. Основними причинами стали блокування морських портів, руйнування виробничої та транспортної інфраструктури, а також скорочення промислового виробництва. У 2023 р. негативні тенденції посилювалися. Експорт скоротився до 36 186,2 млн дол. США, що стало найнижчим показником за досліджуваний період. Водночас імпорт зріс до 63 562,4 млн дол. США через збільшення закупівель енергоносіїв, техніки, обладнання та товарів оборонного призначення. Це спричинило значне погіршення торговельного балансу – від'ємне сальдо досягло -27 376,2 млн дол. США.

Однак у 2024 р. спостерігалось часткове відновлення експорту до 41 733,1 млн дол. США, що може свідчити про поступову адаптацію економіки до умов війни, розвиток альтернативних логістичних маршрутів та посилення торгівлі з країнами ЄС. Проте імпорт продовжив зростати і становив 70 751,2 млн дол. США. У результаті дефіцит зовнішньої торгівлі поглибився до -29 018,1 млн дол. США, що є найгіршим показником за аналізований період.

Українська економіка все більше входить у залежність від зовнішнього постачання, оскільки власне вітчизняне виробництво не в змозі задовольнити

потреби внутрішнього ринку. Саме така ситуація стає серйозним тягарем для державного бюджету, і це в свою чергу загрожує створення нестабільної економічної ситуації в країні.

Водночас повномасштабна війна суттєво вплинула і на географічну структуру зовнішньої торгівлі України. За останні роки відбулися значні зміни у регіональному розподілі експортних та імпорتنих потоків товарів. Зміна політичних та економічних пріоритетів спричинила різке скорочення частки країн СНД, передусім РФ та Білорусі, у зовнішньоторговельному обороті України. Натомість посилюється торговельно-економічне співробітництво з країнами ЄС, що проявляється у стабільному зростанні обсягів імпорту з Польщі, Німеччини, Чехії, Словаччини та інших європейських держав. Водночас найбільшим окремим торговельним партнером України в імпорті товарів залишається Китай, частка якого протягом досліджуваного періоду суттєво зросла. Це пояснюється високою конкурентоспроможністю китайської продукції, значною залежністю України від імпорту техніки, електроніки, обладнання, промислових комплектуючих і споживчих товарів китайського виробництва. Для більш детального аналізу географічної структури імпорту товарів України доцільно розглянути динаміку імпорту в розрізі країн (Додаток А), представлену на рисунку 2.5.

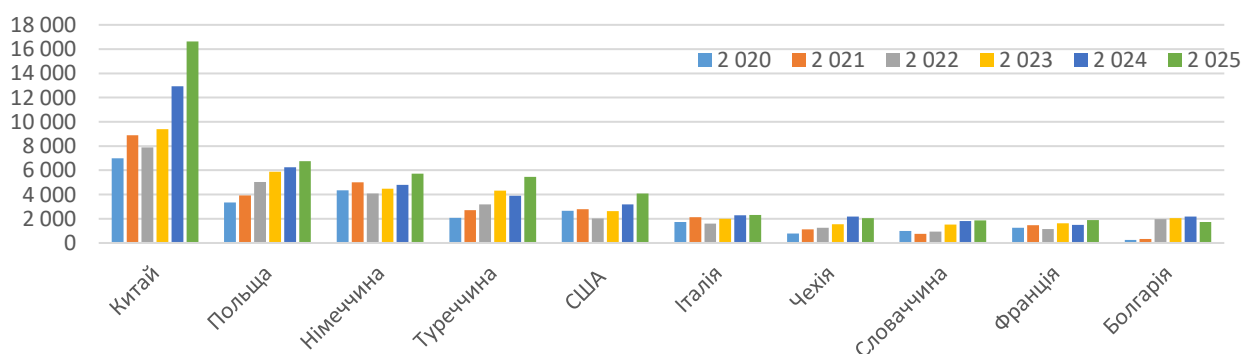

Рисунок 2.5. Динаміка імпорту товарів в розрізі країн за період 2020-2025р.р. млн. євро.

Джерело: складено автором.

Рисунок 2.5 демонструє динаміку імпорту товарів України в розрізі основних країн-партнерів упродовж 2020–2025 рр. Аналіз показує суттєві зміни як у географічній структурі імпорту, так і в обсягах поставок товарів з окремих держав.

Найбільшим імпортером товарів в Україну протягом усього досліджуваного періоду залишається Китай. У 2020 р. обсяг імпорту з Китаю становив близько 7 млрд євро, у 2021 р. зріс до майже 9 млрд євро, а у 2024–2025 рр. досяг приблизно 13–16,5 млрд євро. Така тенденція свідчить про суттєве посилення залежності українського ринку від китайської продукції, зокрема машин, електроніки, обладнання, промислових комплектуючих і товарів широкого вжитку. Китай залишається ключовим постачальником завдяки конкурентним цінам, масштабам виробництва та широкому асортименту продукції.

Серед країн Європейського Союзу найбільші обсяги імпорту припадають на Польщу та Німеччину. Імпорт із Польщі зріс із приблизно 3,5 млрд євро у 2020 р. до майже 7 млрд євро у 2025 р. Це пояснюється активізацією економічного співробітництва, географічною близькістю, розвитком транспортно-логістичних маршрутів та переорієнтацією української торгівлі на європейський ринок після скорочення зв'язків із країнами СНД.

Імпорт із Німеччини характеризується відносно стабільним зростанням: з близько 4,3 млрд євро у 2020 р. до понад 5,5 млрд євро у 2025 р. Німеччина залишається одним із провідних постачальників промислового обладнання, транспортних засобів, хімічної продукції та технологічних товарів.

Помітне зростання демонструє також Туреччина. Якщо у 2020 р. обсяг імпорту становив близько 2 млрд євро, то у 2025 р. він перевищив 5 млрд євро. Це свідчить про поглиблення торговельно-економічного співробітництва між країнами та активне розширення поставок турецької продукції на український ринок.

Імпорт зі США також має тенденцію до збільшення — з приблизно 2,5 млрд євро у 2020 р. до понад 4 млрд євро у 2025 р. Основу імпорту становлять

технологічна продукція, енергетичні ресурси, транспортне обладнання та промислові товари.

Для Італії, Чехії, Словаччини та Франції характерне помірне, але стабільне зростання обсягів імпорту. Зокрема, імпорт із Чехії у 2025 р. перевищив 2 млрд євро, а зі Словаччини та Франції наблизився до аналогічного рівня. Це підтверджує посилення економічної інтеграції України з країнами Європейського Союзу.

Водночас Болгарія демонструє менш стабільну динаміку: після поступового зростання у 2020–2024 рр. у 2025 р. спостерігається певне скорочення обсягів імпорту.

Результати аналізу свідчать про суттєву трансформацію географічної структури імпорту України у 2020–2025 рр. Це вказує на переорієнтацію зовнішньоекономічних зв'язків України, диверсифікацію джерел імпорту та поступове посилення інтеграції до європейського економічного простору.

Очевидно, що саме експортна діяльність України значною мірою визначає рівень інтеграції країни у світову економіку та її конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Тому важливим етап нашого дослідження є аналіз та оцінка обсягів експорту українських товарів через призму регіонального розподілу. Упродовж 2020–2025 рр. експорт України зазнав суттєвих змін під впливом геополітичних, економічних та логістичних чинників. Повномасштабна війна, блокування традиційних маршрутів постачання, переорієнтація зовнішньої торгівлі та пошук нових ринків збуту істотно вплинули на географічну та товарну структуру експорту.

Водночас у досліджуваний період спостерігалось посилення торговельно-економічної співпраці України з країнами ЄС, що супроводжувалося розширенням доступу українських товарів до європейського ринку та розвитком альтернативних логістичних шляхів. Поряд із цим важливу роль у зовнішній торгівлі України продовжували відігравати країни Азії, насамперед Китай і Туреччина, які залишаються значними споживачами української продукції.

Для більш детального аналізу тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі України на основі Додатку А доцільно розглянути динаміку експорту товарів у розрізі основних країн-партнерів за 2020–2025 рр., представлену на рисунку 2.6.

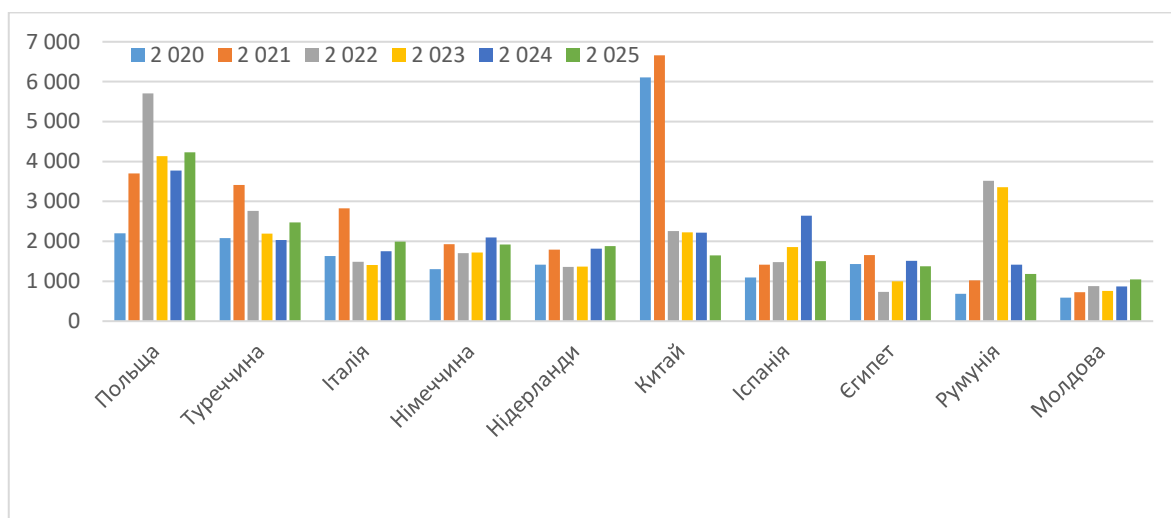

Рисунок 2.6. Динаміка експорту товарів в розрізі країн за період 2020-2025р.р. млн. євро.

Джерело: складено автором.

Рисунок демонструє динаміку експорту товарів України в розрізі основних країн-партнерів упродовж 2020–2025 рр. Аналіз свідчить про значні зміни у географічній структурі експорту під впливом економічних і геополітичних факторів. Найбільші обсяги експорту українських товарів у досліджуваному періоді припадали на Китай та країни ЄС. Водночас динаміка поставок до окремих країн суттєво відрізнялася.

Китай у 2020–2021 рр. був одним із найбільших ринків збуту української продукції. Обсяг експорту до Китаю у 2020 р. перевищував 6 млрд євро, а у 2021 р. зріс до близько 6,6 млрд євро. Проте у 2022–2025 рр. спостерігається різке скорочення поставок – до приблизно 1,6–2,2 млрд євро. Така тенденція пояснюється зміною логістичних маршрутів, скороченням експорту сировини та ускладненням зовнішньоторговельних поставок в умовах війни.

Серед країн ЄС провідне місце посідає Польща. Обсяги експорту до Польщі зросли з близько 2,2 млрд євро у 2020 р. до понад 4 млрд євро у 2022–

2025 рр. Це свідчить про посилення економічної інтеграції України з європейським ринком, активізацію транзитної ролі Польщі та переорієнтацію українського експорту на країни ЄС.

Високі обсяги експорту також характерні для Туреччини. У 2020–2021 рр. експорт до цієї країни перевищував 3 млрд євро, однак після 2022 р. відбулося певне скорочення до рівня близько 2–2,5 млрд євро. Попри це Туреччина залишається одним із ключових торговельних партнерів України завдяки активній торгівлі аграрною та металургійною продукцією.

Експорт до Німеччини демонструє відносно стабільну динаміку. Упродовж досліджуваного періоду його обсяги коливалися в межах 1,3–2 млрд євро. Німеччина залишається важливим ринком збуту для української промислової та аграрної продукції. Поступове зростання експорту спостерігається до Нідерландів. У 2025 р. обсяг поставок перевищив 1,8 млрд євро, що свідчить про розширення торговельно-економічного співробітництва та збільшення ролі країни як логістичного центру для українського експорту в ЄС.

Серед інших європейських партнерів варто виділити Іспанію, Румунію, Молдову та Італію. Для цих країн характерні помірні, але стабільні обсяги імпорту українських товарів. Особливо помітною є динаміка Румунії: після різкого зростання у 2022–2023 рр. до понад 3 млрд євро у наступні роки відбулося скорочення експорту. Це може бути пов'язано зі зміною логістичних потоків та стабілізацією торговельних маршрутів. Експорт до Молдови та Єгипту характеризується поступовим зростанням у 2024–2025 рр., що свідчить про диверсифікацію ринків збуту української продукції.

Отже, аналіз зовнішньої торгівлі України у 2020–2025 рр. свідчить про суттєву трансформацію географічної та товарної структури експорту й імпорту під впливом війни та глобальних економічних змін. Попри поглиблення торговельного дефіциту та скорочення окремих напрямів експорту, Україна поступово переорієнтовує зовнішньоторговельні зв'язки на країни ЄС та адаптується до нових логістичних і економічних умов.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У процесі дослідження теоретичних засад та сучасних тенденцій трансформації світової торгівлі товарами в умовах глобальних змін було встановлено, що світова торгівля є одним із ключових елементів міжнародних економічних відносин та важливим чинником розвитку глобальної економіки. У сучасних умовах глобалізації, цифровізації та посилення міжнародної економічної інтеграції світова торгівля зазнає суттєвих структурних і функціональних змін, що впливають на географію міжнародного товарообігу, механізми здійснення торговельних операцій та конкурентоспроможність національних економік.

Проведене дослідження підтвердило, що світова торгівля товарами в умовах глобальних змін перебуває на етапі глибокої трансформації, яка охоплює економічні, технологічні, інституційні та геополітичні аспекти. Світова торгівля залишається ключовим елементом міжнародних економічних відносин, забезпечуючи ефективний міжнародний поділ праці, розширення ринків збуту та інтеграцію національних економік у глобальний економічний простір. Її розвиток безпосередньо пов'язаний із науково-технічним прогресом, цифровізацією, міжнародною інтеграцією та змінами у структурі світового виробництва.

У ході дослідження було встановлено, що сучасна система світової торгівлі характеризується високим рівнем динамічності та взаємозалежності. Глобалізаційні процеси сприяли активному розвитку міжнародних виробничих ланцюгів, посиленню ролі транснаціональних корпорацій та зростанню відкритості економік. Водночас сучасний етап розвитку світового господарства супроводжується посиленням геополітичної нестабільності, торговельними конфліктами, енергетичними кризами та зростанням протекціоністських тенденцій, що суттєво впливає на структуру та напрями міжнародної торгівлі товарами.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку світової торгівлі показав, що у глобальній структурі товарообігу посилюються позиції країн Азії, насамперед Китаю та Індії, а також держав, що розвиваються. Одночасно відбувається зміна товарної структури міжнародної торгівлі, де зростає частка високотехнологічної продукції, цифрових товарів, енергоресурсів та продукції машинобудування. Це свідчить про поступовий перехід світової економіки до інноваційної моделі розвитку, в якій ключову роль відіграють технології, інформація та цифрові платформи.

Окрему увагу в роботі було приділено цифровізації світової торгівлі та розвитку міжнародної електронної комерції. Доведено, що цифрові технології суттєво змінюють механізми міжнародного обміну товарами та послугами, забезпечують спрощення логістичних процесів, прискорення фінансових операцій і розширення доступу бізнесу до світових ринків. Розвиток електронної комерції став важливим фактором активізації міжнародної торгівлі, особливо в умовах пандемії та глобальних криз. Водночас цифровізація формує нові виклики, пов'язані із захистом даних, кібербезпекою, нерівномірністю доступу до цифрової інфраструктури та необхідністю міжнародного регулювання цифрових ринків.

У результаті аналізу зовнішньої торгівлі України встановлено, що протягом 2020–2025 років відбулися суттєві зміни у структурі експорту та імпорту держави. Повномасштабна війна, руйнування логістичної інфраструктури, скорочення промислового виробництва та нестабільність світових ринків негативно вплинули на динаміку зовнішньоторговельної діяльності України. Водночас спостерігається поступова переорієнтація торговельних потоків на країни Європейського Союзу, активізація альтернативних логістичних маршрутів та адаптація українського бізнесу до нових економічних умов. Незважаючи на наявність торговельного дефіциту, Україна зберігає значний експортний потенціал у сферах агропромислової продукції, металургії, ІТ-послуг та окремих галузях переробної промисловості.

В умовах сучасних глобальних трансформацій особливого значення набуває необхідність адаптації світової торгівлі до нових економічних, технологічних та геополітичних викликів. Подальший розвиток світової торгівлі значною мірою буде залежати від рівня цифровізації економік, ефективності міжнародного співробітництва, стабільності логістичних систем та здатності держав забезпечувати конкурентоспроможність власного виробництва. У зв'язку з цим важливим напрямом розвитку світової торгівлі є активне впровадження цифрових технологій, зокрема електронного документообігу, автоматизації митних процедур, цифрових платформ та інструментів штучного інтелекту. Це дозволить значно спростити міжнародні торговельні операції, прискорити рух товарів і капіталів, знизити транзакційні витрати та підвищити ефективність функціонування міжнародного бізнесу. Водночас розвиток цифрової торгівлі потребує посилення міжнародних механізмів кібербезпеки, захисту інформаційних систем та персональних даних, оскільки цифрова залежність держав і бізнесу постійно зростає.

Не менш важливим завданням є модернізація світової транспортно-логістичної інфраструктури. Глобальні кризи останніх років продемонстрували вразливість міжнародних ланцюгів постачання, тому державам необхідно приділяти більше уваги розвитку транспортних коридорів, портової інфраструктури, митних систем та альтернативних логістичних маршрутів. Особливо актуальним це є для країн, економіка яких значною мірою залежить від експорту. У сучасних умовах конкурентоспроможність держави визначається не лише обсягами виробництва, а й здатністю швидко та безпечно інтегруватися у глобальні логістичні мережі.

Важливу роль у трансформації світової торгівлі також відіграє підтримка інноваційного та високотехнологічного виробництва. Сучасна структура міжнародної торгівлі дедалі більше орієнтується на продукцію з високою доданою вартістю, цифрові товари, високотехнологічне обладнання та інноваційні послуги. Саме тому державам доцільно стимулювати розвиток наукоємних галузей, інвестиції у наукові дослідження, цифрові технології та

людський капітал. Це сприятиме підвищенню рівня економічної стійкості та зміцненню позицій країн на світових ринках.

Для України питання адаптації до нових умов світової торгівлі має особливо важливе значення внаслідок воєнних дій, руйнування частини інфраструктури та змін у географії зовнішньоторговельних зв'язків. У цих умовах пріоритетним напрямом повинно стати подальше поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом, гармонізація торговельного та митного законодавства до європейських стандартів, а також розширення участі України у міжнародних торговельних ініціативах. Водночас важливо здійснювати диверсифікацію українського експорту шляхом поступового зменшення залежності від сировинної продукції та розвитку переробної промисловості, машинобудування, агропереробки, ІТ-сектору та інших галузей із високою доданою вартістю.

Крім того, важливим завданням для України є розвиток цифрової торгівлі та підтримка національного бізнесу у виході на міжнародні електронні торговельні платформи. Це дозволить українським підприємствам розширити доступ до зовнішніх ринків навіть в умовах логістичних обмежень та економічної нестабільності. Значну увагу також необхідно приділяти відновленню та модернізації транспортної інфраструктури, зокрема розвитку залізничного сполучення, прикордонної логістики, річкових та морських маршрутів, що сприятиме підвищенню ефективності зовнішньоторговельної діяльності держави.

Таким чином, подальший розвиток світової торгівлі товарами потребує комплексного поєднання інноваційного розвитку, цифровізації, міжнародної економічної співпраці та ефективної державної політики. Для України успішна адаптація до сучасних глобальних змін стане важливою передумовою економічного відновлення, зміцнення експортного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності у світовому господарстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко М. В., Приймак Є. О., Гавриш І. В. Міжнародна торгівля в контексті сталого економічного розвитку країн світу. *Бізнес Інформ*. 2023. № 6. С. 40–48. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-6-40-48> (дата звернення: 26.10.2025).
2. Гаврилюк І. Розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-53> (дата звернення: 26.10.2025).
3. Світова торгівля: поняття, причини виникнення та сучасні тенденції. URL: <https://www.kursak.com/svitova-torhivlia-poniattia-prychyny-vynyknennia-ta-suchasni-tendentsii/> (дата звернення: 26.10.2025).
4. Лимар В., Сафаров У. А. о. Сутність поняття та основні показники міжнародної торгівлі. *Економіка і організація управління*. 2024. № 2. С. 29–41. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.2.3>. (дата звернення: 30.10.2025).
5. Юр'єва П. Б. Форми міжнародної торгівлі та їх еволюційна трансформація. *Економічний простір*. 2026. № 209. С. 395–401. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.209>. (дата звернення: 06.11.2025).
6. The Role of International Trade in Economic Development. URL: <https://icttm.org/the-role-of-international-trade-in-economic-development/>
7. Світове господарство і міжнародні економічні відносини [Електронний ресурс] : навч. посіб. / С. В. Бестужева та ін. ; за заг. ред. Т. В. Шталь. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 239 с.
8. Ковбатюк М. В., Ковбатюк Г. О., Шкляр В. В. *Міжнародна торгівля як форма міжнародних економічних відносин: сутність, тенденції розвитку та особливості управління* : монографія. Київ : Держ. ун-т інфраструктури та технологій, 2025. 279 с.
9. Світова економіка : конспект лекцій. URL: <https://buklib.net/books/21931/>
10. Черкаський Д. Світова торгівля та її структура. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/27141/1/Черкаський.pdf>

11. Задоя А. О., Магдич А. С., Задоя О. А. *Міжнародні економічні відносини* : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1 [Електронний ресурс]. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. 142 с. URL: https://lib.duan.edu.ua/images/PDF/ekon/ekon_20.pdf (дата звернення: 12.12.2025).
12. Плахотнік О. О., Павленко А. А. Вплив глобалізації на розвиток світової економіки та економіки України. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 62–67. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.62>.
13. Антипенко Н., Почерніна Н., Васильківський Д. Глобалізація та її вплив на міжнародні економічні відносини. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-2>.
14. Гамова О. В., Сенькіна К. С. Цифровізація міжнародної торгівлі: вплив фінансових технологій і блокчейну. URL: https://www.eoss-conf.com/wp-content/uploads/2025/12/DOI-Гамова_Сенькіна.pdf (дата звернення: 16.12.2025).
15. Амеліна Н. К., Комчатних О. В., Левіщенко О. С. Цифровізація як основний фактор розвитку економіки бізнесу. *Академічні візії*. 2024. № 35. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1432>
16. Сай Л., Назаренко В., Осередчук А. Глобалізаційні процеси і участь у них ЄС. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-18>.
17. Качур А. В., Могилко Д. М. ТНК та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 55–62.
18. Геополітичні зміни та їхній вплив на глобальну торгівлю та інвестиції. URL: <https://ua.linkedin.com/pulse/geopolitical-shifts-impact-global-trade-investment-gcrpitafrica-8jnes?tl=uk> (дата звернення: 06.01.2026).
19. Король М.М., Куліковська І.В., Нам'як Ю.Ю. Аналіз сучасного стану зовнішньої торгівлі провідних країн світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Випуск 52. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-52-17>.

20. World Trade Organization (WTO) Statistics Portal [Електронний ресурс]. URL: <https://data.wto.org/> (дата звернення: 06.02.2026).
21. Молчанова Е. Глобальні тренди світової торгівлі товарами. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(111\)02](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(111)02).
22. СОТ оцінила падіння світової торгівлі через пандемію. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/4325429-sot-otsynyla-padinnia-svitovoi-torhivli-cherez-pandemiiu> (дата звернення: 06.02.2026).
23. Відновлення світової торгівлі: результати вище очікувань і прогноз СОТ. URL: <https://ua.news/ua/money/vosstanovlenye-myrovoj-torgovly-rezultaty-vyshe-ozhydanyj-y-prognoz-vto> (дата звернення: 06.02.2026).
24. Відновлення буде «широким». СОТ прогнозує зростання світової торгівлі після падіння у 2023 році. URL: <https://forbes.ua/news/vidnovlennya-bude-shirokim-sot-prognozue-zrostannya-svitovoi-torgivli-pislya-padinnya-u-2023-rotsi-10042024-20459> (дата звернення: 06.02.2026).
25. Осташко Т. Багатополярність світової торгівлі: виклики і «коридор можливостей» для України. URL: https://eip.org.ua/docs/EP_21_4_29_uk.pdf
26. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). *Handbook of Statistics 2025* [Електронний ресурс]. Geneva : United Nations, 2025. URL: <https://unctad.org/> (дата звернення: 19.02.2026).
27. UNCTAD Data Hub – International Trade Insights. URL: <https://unctadstat.unctad.org/insights/theme/227> (дата звернення: 19.02.2026).
28. Які компанії заробили найбільше у 2024. URL: https://finance.ua/ua/goodtoknow/yaki-kompanii-zarobyly-naibilshе-u-2024#headline_2 (дата звернення: 19.02.2026).
29. Топ-10 країн-імпортерів у міжнародній торгівлі на 2024 рік. URL: <https://ua.linkedin.com/pulse/top-10-major-importing-countries-international-trade-2024-mehta-e5nbc?tl=uk> (дата звернення: 19.02.2026).
30. Третяк Н. М. Цифрова трансформація в міжнародній торгівлі. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/49fcf20e-1ee0-4281-83b5-ef891bbe97f1/content> (дата звернення: 19.02.2026).

31. Смолій Л., Костюк В. Новітні тренди та перспективи розвитку електронної комерції в міжнародному бізнесі. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-43>.
32. Світові тренди eCommerce у 2025 році: загальні та B2B. URL: <https://ess.business/svitovi-trendi-ecommerce-u-2025-roci-zagalni-ta-b2b/>
33. What is ecommerce? URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-e-commerce> (дата звернення: 26.02.2026).
34. Global Ecommerce Statistics and Trends 2025. *SellersCommerce*. URL: <https://www.sellerscommerce.com/blog/global-ecommerce-statistics/>
<https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-52-17>.
35. Amazon Reigns: The Most-Visited E-Commerce Sites of 2025. URL: <https://www.visualcapitalist.com/amazon-reigns-the-most-visited-e-commerce-sites-of-2025/> (дата звернення: 26.02.2026).
36. *Statista. Online Shopping Worldwide* [Електронний ресурс]. URL: <https://www.statista.com/> (дата звернення: 20.05.2026).
37. *eMarketer. Global Ecommerce Forecast 2025* [Електронний ресурс]. URL: <https://www.emarketer.com/> (дата звернення: 26.02.2026).
38. UNCTAD. *E-commerce and Digital Economy Programme* [Електронний ресурс]. URL: <https://unctad.org/topic/ecommerce-and-digital-economy> (дата звернення: 10.03.2026).
39. Дуна Н. Г. Цифровізація як мегатренд міжнародної економіки. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2025-3_0-pages-48_53.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
40. Міжнародна торгівля України в умовах глобальних трансформацій та геополітичної нестабільності. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.210.220-225>.
41. Зовнішня торгівля України товарами за 2020; 2021; 2022; 2023; 2024; 9 місяців 2025 р. *Державна служба статистики України. Експрес-випуски*. URL: https://stat.gov.ua/uk/publications?f%5B0%5D=publication_type%3Aexpress_release&f%5B1%5D=publications_topics%3A203&page=2 (дата звернення: 10.03.2026).

ДОДАТКИ